

Elke **student**
op de juiste plaats,
geeft Vlaanderen
morgen **voorsprong.**

memorandum
2024

missie

De Vlaamse Hogescholenraad is de gesprekspartner namens alle Vlaamse hogescholen voor overheden en andere maatschappelijke actoren. Zij beïnvloedt de besluitvorming over wenselijke beleidskaders voor de hogescholen, faciliteert en ondersteunt samenwerking tussen de hogescholen en van de hogescholen met andere organisaties en versterkt de maatschappelijke waardering van de hogescholen.

visie

De Vlaamse Hogescholenraad wil dat de Vlaamse hogescholen in 2030 een leidende rol spelen voor ieder talent dat zich in het hoger onderwijs beroepsgericht, professioneel of artistiek verder wenst te ontwikkelen, en voor ondernemingen, scholen en andere organisaties die op zoek zijn naar praktijkgerichte en artistieke competenties en expertise.

Elke **student**
op de juiste plaats,
geeft Vlaanderen
morgen **voorsprong.**

memorandum
2024

De essentie. Investeer nu in talent voor de samenleving van morgen.

Of het nu gaat om de opmars van artificiële intelligentie en andere revolutionaire technologie, over de oprukken- de klimaatverandering, over de vergrijzende samenleving of over het toenemend belang van preventieve gezond- heidszorg: nooit veranderde de wereld zo snel als vandaag. Die verandering speelt zich af tegen de achtergrond van een krappe arbeidsmarkt, een stagnerende economie en een wereld waarin steeds meer democratische waarden onder druk komen te staan. Meer dan ooit is het essentieel om te investeren in elk talent. Om welvaart en welzijn te creëren voor alle burgers in Vlaanderen en Brussel is een verdere democratisering van het hoger onderwijs cruciaal.

Enkel door de inzet van een voldoende aantal hoogopgeleide professionals, in de economie en de samenleving, kunnen concrete oplossingen voor de maatschappelijke transitie in de praktijk vorm krijgen. Dit zal van waarde zijn voor de toekomst van Vlaanderen en Brussel. We moeten dus vandaag investeren in talent voor de samenleving van morgen.

De hogescholen bekleden een unieke positie. Hun onderwijsaanbod krijgt vorm in co-creatie met tal van maat- schappelijke actoren. Ze slaan de brug tussen het hoger onderwijs en het werkveld. Op die manier anticiperen de hogescholen op de belangrijkste uitdagingen voor de Vlaamse economie en samenleving. Dat doen ze niet alleen met hun opleidingen, maar ook met praktijkgericht wetenschappelijk onderzoek dat antwoorden formuleert op de vragen waar bedrijven en andere organisaties mee worstelen.

De dertien Vlaamse hogescholen zitten in de lift. Samen telden ze in oktober 2023 niet minder dan 148.349 studenten. De inschrijvingscijfers gingen met 3,52% omhoog, vergeleken met academiejaar 2022-2023. Verspreid over heel Vlaan- deren kwamen er ruim 5.000 hogeschoolstudenten bij. En met regionaal verspreide campussen zijn ze stevig ver- ankerd in de Vlaamse samenleving. Die nabijheid is een belangrijke troef voor studiekeizers. Door de brede spreiding neemt ook de diversiteit op de campussen toe. Niet alleen in culturele achtergrond of thuissituatie, maar eveneens in vooropleidingsniveau én leeftijd. Als we inzoomen op de inschrijvingscijfers van de dertien Vlaamse hogescholen, dan valt op dat de 35-plussers de jongste jaren de grootste stijgers zijn. Een leven lang leren is geen ‘buzzword’ meer, maar een maatschappelijke realiteit waar de hogescholen succesvol op inspelen.

Dit memorandum wil de uitdagingen schetsen waar het Vlaamse hoger onderwijs de komende vijf jaar voor staat. Met stip op één: afstappen van de befaamde waterval, waarbij sommige opleidingen hoger aangeschreven staan dan anderen. We moeten evolueren naar een waaierstrategie, waarbij we elke opleiding op dezelfde manier waar- deren. Pas als we dat niveaudenken overboord gooien, kunnen we ervoor zorgen dat studiekeizers vanaf dag één

in staat zijn om de juiste keuze te maken. Het maakt dan niet uit of hun hart bij het academisch of hoger beroeps- of professioneel onderwijs ligt.

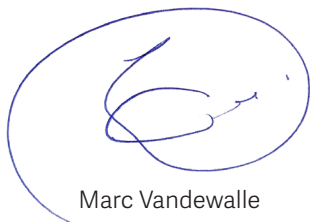
Het maakt dan niet uit of hun hart bij het onderwijs, de zorg, de kunsten, de maritieme sector, het bedrijfsleven of nog ergens anders ligt. Zolang ze maar de kans krijgen om hun talenten maximaal te ontplooien. Die waaierstrategie is dus de eerste, noodzakelijke voorwaarde om de vraag naar verdere democratisering van het hoger onderwijs op een doelmatige en kostenefficiënte manier te realiseren. Want die begint met elke studiekeuze op de juiste plaats te krijgen.

Elke student op de juiste plaats krijgen, is een complexe opdracht, die het hoger onderwijs niet op z'n eentje tot een goed einde kan brengen. Studiekeuzebegeleiders, maar ook ouders, leerkrachten, de maatschappij en de overheid zouden jongeren moeten stimuleren om te kiezen waar hun passie ligt. Met een gelijke waardering van alle opleidingen. Het is een gedeelde verantwoordelijkheid en de hogescholen willen als belangrijke speler in dat hogeronderwijslandschap aan die kar trekken. Daarom vragen onze hogescholen aan de volgende regering ruimte en middelen, om die ambitie te kunnen waarmaken.

Vier grote beleidsthema's komen aan bod in dit memorandum:

- Organiseren van een *state-of-the-art* opleidingsaanbod met studentsucces
- Volwaardig investeren in onderzoek met maatschappelijke impact
- Internationalisering versterken, essentieel voor een open blik op de toekomst
- Bestuurskracht en financiële ruimte voor de hogescholen versterken

De dertien Vlaamse hogescholen en hun bijna 15.000 medewerkers staan klaar om volop bij te dragen aan de toekomst van een sterke en veerkrachtige samenleving in Vlaanderen, Brussel en daarbuiten. Met de juiste omkadering kunnen we de komende jaren nog efficiënter en doelmatiger werken. Dit memorandum is alvast een uitgestoken hand om de krachten te bundelen.

Marc Vandewalle
voorzitter

Eric Vermeylen
secretaris-generaal

1. De wereld van morgen is niet de wereld van vandaag.

Een wereld in razendsnelle verandering

Vanzelfsprekend zijn de dertien Vlaamse hogescholen geen eilanden. Ze houden de vinger stevig aan de pols van de dynamiek in de samenleving, ze staan er middenin. Als de wereld rondom hen verandert, dan veranderen de hogescholen mee. De voorbije jaren was het voor elke organisatie spurten om het razende tempo van ‘change’ bij te kunnen houden. En morgen is dit niet anders.

Digitalisering

De technologische revolutie zet in een sneltreintempo quasi alle sectoren op hun kop. De steile opmars van generatieve AI, ChatGPT en co, transformeert ons onderwijs en onze arbeidsmarkt. Oude jobs verdwijnen, nieuwe jobs ontstaan en heel wat beroepen moeten zichzelf heruitvinden. De bedrijven die vandaag de dans leiden, zijn vaak nog maar een paar decennia of zelfs een paar jaar oud.

De digitalisering is een rode draad die doorheen elke opleiding aan de hogeschool loopt. Technologie evolueert snel, hogescholen moeten anticiperen en kort op de bal spelen. De beroepen van morgen bestaan vandaag nog niet, dus ook de curricula en opleidingen niet die daar naartoe leiden. Bestaande opleidingen moeten zich snel aanpassen aan nieuwe kennis en inzichten. De digitalisering is diep doorgedrongen in elk vakgebied. Docenten moeten steeds bijscholen en de inhoud van lessen en cursussen continu updaten. Dat gebeurt in nauw overleg met het werkveld.

COVID-19 was een stresstest voor de digitale slagkracht van de hogescholen. Net als in andere sectoren van de samenleving was het een zoektocht met vallen en opstaan. Vandaag zijn de digitale leeromgevingen een onmisbaar onderdeel in het aanbod van elke hogeschool, ze vullen de lessen op de campus en de stages/werkplekleren aan. Al blijven de hogescholen er zich van bewust hoe belangrijk sociaal contact is voor studenten. Ook voor de *digital natives*, die zijn opgegroeid met digitale tools, blijven moderne campussen cruciaal als leeromgeving.

Gezondheidszorg

De vergrijzing zet onze sociale zekerheid onder druk. Mensen leven steeds langer. Het aandeel gepensioneerden wordt groter, het aandeel van de groep werkende mensen wordt kleiner. Mensen moeten langer aan de slag blijven. Maar hoe zorgen we ervoor dat langer werken haalbaar blijft? Hoe zorgen we dat onze gezondheidszorg gewapend is voor de toekomst? De aandacht voor welzijn neemt dag na dag toe. Er is ook geen andere keuze, met de tsunami van het aantal langdurig zieken en *burn-outs*. De groep langdurig zieken is vandaag groter dan de groep werkzoekenden. En het beleid zoekt nog volop naar antwoorden op deze recente evolutie.

Klimaatveranderingen

Wateroverlast, hittegolven en bosbranden – ook dichtbij huis – drukken ons met de neus op de realiteit van de klimaatverandering. We staan voor een dubbele uitdaging. We moeten de opwarming van de aarde afremmen door onze afhankelijkheid van fossiele brandstoffen te stoppen en de transitie naar hernieuwbare energiebronnen te maken. Europa heeft daarvoor een ambitieus pad uitgetekend, dat bedrijven en volledige industrieën voor gigantische uitdagingen stelt. Tegelijkertijd moeten we ook aan klimaatadaptatie doen en nadenken hoe we ons wapenen tegen de impact van de klimaatverandering.

Internationale conflicten

Kijken we over de grenzen, dan kunnen we natuurlijk niet voorbij de oorlog in Oekraïne. Als we de burgeroorlog in ex-Joegoslavië buiten beschouwing laten, dan zien we voor het eerst in meer dan 75 jaar een oorlog op Europees grondgebied. Ook het Midden-Oosten staat opnieuw in brand. Gewapende conflicten wereldwijd zorgen, vaak in combinatie met de klimaatverandering, voor nieuwe migratiestromen. Het integreren van nieuwkomers is geen evidente opdracht. Het managen van de diversiteit is zeker, en vooral in onze steden, een continue evenwichtsoefening.

1. De wereld van morgen is niet de wereld van vandaag.

Al deze globale trends zorgen samen voor toenemende onzekerheid en onvoorspelbaarheid. De kennis van vandaag is morgen alweer ingehaald door nieuwe evoluties. De tijd dat mensen een job voor het leven hadden en met een gouden horloge afzwaaiden bij dezelfde werkgever waar ze hun loopbaan begonnen, is definitief voorbij.

Carrièrepaden zijn onvoorspelbaar

Dat maakt mensen onzeker en bang, maar het opent tegelijkertijd een wereld van ongeziene mogelijkheden voor de hogescholen. Een hogeschoolopleiding wordt in co-creatie met het werkveld aangeboden. Deze biotoop van samenwerking geeft alumni van hogescholen sterke startkwalificaties om hun loopbaan in een onvoorspelbare toekomst met succes aan te vatten. Via trajecten van een leven lang leren, houden de hogescholen alumni bij de tijd.

De studentenpopulatie verandert

De studiekeizers voor het hoger onderwijs zijn al lang geen homogene groep meer. In deze veranderende wereld is de diversiteit sterk toegenomen. Niet alleen in culturele achtergrond, maar net zo in vooropleidingsniveau én leeftijd.

Naast de meer 'klassieke' groep studenten, die na hun middelbare school studies aan de hogeschool aanvatten, groeit dus de groep van oudere studenten: zij-instromers die al een diploma en werkervaring op zak hebben, en die hun professionele loopbaan een nieuwe wending willen of moeten geven. Deze zij-instromers passen niet in een traditionele schooldag of in een traditionele academische kalender en vragen extra flexibiliteit van de hogescholen.

Opleiden en leren past niet meer in het klassieke stramien. Het is vandaag modulair, multi-institutioneel, gefaseerd en gepersonaliseerd. De hedendaagse studentenpopulatie vraagt maatwerk. Dat maatwerk moet kostenefficiënt en dus schaalbaar gemaakt worden. Een heuse evenwichtsoefening voor de Vlaamse hogescholen.

“

Veel opleidingen aan de Vlaamse hogescholen dragen bij aan het invullen van vacatures voor knelpuntberoepen, vooral binnen STEM-gebieden. De Vlaamse hogescholen zijn dan ook de katalysatoren voor het opleiden van professionals, die up-to-date zijn.”

Rowan Van Schaeren

algemeen directeur

Hogere Zeevaartschool

Het te kort aan arbeidskrachten is structureel

Van leerkrachten en verpleegkundigen tot boekhouders, IT'ers en een batterij aan technische beroepen: de lijst met knelpuntberoepen wordt jaar na jaar langer. De hogescholen moeten opboksen tegen de perceptie dat ze te weinig professionals zouden afleveren voor die krappe arbeidsmarkt. Maar om dat tekort van hoogopgeleide professionals te kunnen counteren, moeten meer studiekeizers de weg vinden naar de hogescholen. Daar komt nog bij dat de waarde van een (hogeschool)diploma niet altijd en overal meer op dezelfde erkenning kan rekenen. Want als technologische innovaties en andere evoluties in de samenleving zo snel of zo diepgaand gaan, wat betekenen de kennis en de skills die twintig, tien of zelfs vijf jaar geleden een diploma opleverden vandaag dan nog?

De hogescholen pakken die uitdagingen vast

De krapte op de arbeidsmarkt is hardnekkig en zal door de vergrijzing ook niet meteen verdwijnen, daar moeten we ons geen illusies over maken. Het duurt ook altijd een aantal jaar om studenten op te leiden die de knelpuntberoepen kunnen invullen. Hogescholen maken geen compromissen over de kwaliteit van de opleidingen, daar geven ze niet op toe. We zien vandaag dat leraren- en de zorgopleidingen in de lift zitten en aan populariteit winnen, zowel bij jonge studiekeizers als bij ervaren zij-instromers. Maar er is nog een groot potentieel aan talent dat de hogescholen kunnen opleiden tot professionals om de arbeidsmarktkrapte te keren.

2. De wereld van morgen zal geleid worden door hoog opgeleide talenten met burgerzin.

Een verdere democratisering van het hoger onderwijs is essentieel

De hogescholen zijn niet van plan om de veranderende wereld en realiteiten gewoon te ondergaan. Het zit in hun DNA om die verandering actief mee vorm te geven. De volgende vijf jaar willen zij hun maatschappelijke en economische rol ten volle blijven spelen.

Om de mogelijkheden van de transities in de samenleving volledig te benutten, heeft de arbeidsmarkt nood aan voldoende hoogopgeleide professionals die interdisciplinair kunnen samenwerken. Die handschoen nemen de Vlaamse hogescholen op. Zij opereren op het snijpunt van kennis en kunde, en leiden vakmensen op die digitaal competent en cognitief flexibel zijn, die creatief oplossingsvermogen combineren met ondernemerszin en met een onderzoekende houding. De hogescholen focussen niet alleen op kennis en vaardigheden, maar brengen studenten ook de nieuwsgierigheid en de honger bij om een leven lang te leren. Of dat nu op de werkvloer, via digitale platformen of op de schoolbanken is. Ze leiden kritische en mediawijze individuen op, die open en onderzoekend in het leven staan. Op die manier vormen ze anno 2024 studenten die in staat zijn om met risico's, onzekerheid en permanent veranderende omstandigheden om te gaan.

In turbulente en snel veranderende tijden is er meer dan ooit een cruciale rol weggelegd voor kunst en cultuur. Mensen hebben nood aan schoonheid. Kunst geeft ook betekenis en zin aan veranderingen en evoluties die in eerste instantie ongrijpbaar lijken. De kunstopleidingen aan de hogescholen hebben een reputatie die tot ver buiten Vlaanderen reikt. Ze kleuren dan ook bijzonder internationaal, met een kwart van de kunststudenten die uit het buitenland komt. Die kruisbestuiving is een belangrijke toegevoegde waarde voor de Vlaamse samenleving.

Onze unieke maritieme opleidingen leiden internationaal talent op dat essentieel zal blijven om wereldwijde logistieke ketens te verbinden. Onze welvaart zal enkel verzekerd blijven door ons open te stellen naar en in de wereld, met respect voor de democratische waarden.

“

De toekomst van het hoger onderwijs zal erin bestaan om studiekeizers een brede en coherente waaier aan professionele en academische opleidingen aan te bieden.”

Marc Vandewalle
algemeen directeur
UC Leuven-Limburg

Tegen 2033 zullen er 582.558 18-24-jarigen zijn, een toename van 13% (cijfers Departement Onderwijs & Vorming) op amper tien jaar tijd. Het aantal inschrijvingen aan hogescholen zal dus verder blijven stijgen. Als we rekening houden met nog meer kansengroepen en meer zij-instromers zal de stijging nog des te groter (moeten) worden. Kortom, de verdere democratisering van het hoger onderwijs, in combinatie met een verdere toename van het aantal hoogopgeleide Vlamingen, is de beste garantie voor economische groei en een inclusieve, duurzame en democratische samenleving.

Een waaierstrategie in het hoger onderwijs is cruciaal

Bij het streven naar een verdere democratisering willen de hogescholen, samen met alle actoren die betrokken zijn in het hoger onderwijs, werken aan een waaierstrategie met een optimale mix van kwalificatieniveaus (graduat, bachelors, masters). Wanneer studiekeizers doelmatiger begeleid worden naar de opleiding die het meest op hun lijf geschreven is, beschikken we over toekomstgerichte competente talenten die met nog meer 'goesting' de complexe maatschappelijke uitdagingen aanpakken.

2. De wereld van morgen zal geleid worden door hoog opgeleide talenten met burgerzin.

Met de waaierstrategie stappen we als samenleving af van de befaamde waterval, en waarderen we elke opleiding even hoog. Pas als we dat niveau-denken overboord gooien, zorgen we ervoor dat studiekeizers vanaf dag één de juiste keuze maken. De waaierstrategie is de noodzakelijke eerste voorwaarde om de vraag naar verdere democratisering van het hoger onderwijs op een doelmatige en kostenefficiënte manier te realiseren. Deze waaierstrategie omvat ook dat de hogescholen en universiteiten zich onderling gelijkwaardig en complementair ontwikkelen, de universiteiten als *research universities* en de hogescholen als *universities of applied sciences (and arts)*. In de beleving van de samenleving worden hogescholen en universiteiten dan een volwaardig alternatief voor elkaar.

Een versnelling hoger geeft Vlaanderen voorsprong

Met slimme beleidskeuzes kunnen de hogescholen een versnelling hoger schakelen, om studiekeizers, studenten, alumni, hun partners in het brede werkveld en Vlaanderen voorsprong te geven, zonder iemand achter te laten.

Co-creatie van hun onderwijs en hun praktijk-, artistiek en maritiem onderzoek met maatschappelijke spelers geeft de hogescholen een unieke positie in de samenleving. Vanuit deze unieke positie willen hogescholen blijven investeren in de kwaliteit en de innovatiekracht van hun onderwijs, in hun praktijkonderzoek met impact, in hun medewerkers en hun organisatie. Maar dit zal alleen maar lukken met een grote(re) bijdrage van de overheid, want de benodigde ontwikkelingen voor co-creatie en een gewenste toename van hun aantal studenten - jong en ouder - vragen beleidsaanpassingen én financiële ruimte.

De hogescholen formuleren rond vier grote beleidsthema's een reeks beleidsvoorstellen voor de volgende legislatuur:

- 1. Organiseren van een state-of-the-art opleidingsaanbod, met studentsucces**
- 2. Volwaardig investeren in onderzoek met maatschappelijke impact**
- 3. Internationalisering versterken, essentieel voor een open blik op de toekomst**
- 4. Bestuurskracht en financiële ruimte voor de hogescholen versterken**

2.1 Organiseren van een state-of-the-art opleidingsaanbod met studentsucces

De co-creatie met het werkveld maakt de opleidingsbiotoop aan de hogescholen uniek. Het praktijkgericht wetenschappelijk onderzoek houdt de vinger aan de pols van de praktische kennisvraagstukken waar het werkveld mee zit. Met internationale partnerschappen ontwikkelen docenten en studenten interculturele vaardigheden die essentieel zijn voor een samenleving, met een open en respectvolle blik op de wereld.

Toch is de druk om verschillende opleidingen te *'academiseren'* en in een exclusief universitair mastertraject te duwen, voelbaar. Dit is een ongewenste evolutie, ontstaan vanuit een schrale kijk op de maatschappelijke noden en mogelijkheden. Het versterkt het watervaleffect: de hogescholen als vangnet voor niet-geslaagde universiteitsstudenten, met als gevolg frustraties en een ongepaste onderwaardering van professionele opleidingen.

Het watervalsysteem associëren we vaak met het secundair onderwijs, maar het speelt evengoed in het hoger onderwijs. Studenten mikken *'hoog'* aan het begin van hun studieloopbaan, om dan *'af te zakken'* wanneer hun eerste studiekeuze niet goed uitdraait. De universiteiten lopen voorop, de rest volgt. Dat is het verkeerde beeld dat nog altijd leeft in de samenleving.

Inzicht in de evoluties in die samenleving leert evenwel dat een gelijkwaardig respect voor de rijkdom aan opleidingen (praktisch en professioneel, of theoretisch en academisch, of combinaties) verantwoord is om de grote maatschappelijke uitdagingen aan te pakken. Uitdagingen zoals vergrijzing, klimaatverandering, digitalisering, verstedelijking, ... kunnen we enkel vanuit een geïntegreerd denken en handelen aanpakken. Daar zijn alle sterktes van alle instellingen uit het hoger onderwijs voor nodig. Er is een sterk samenspel nodig dat kennis en kunde verbindt, dat professionele gerichtheid aan academisch inzicht koppelt. Zowel in functie van de samenleving als in functie van individuele dromen en ambities.

De toekomst van het hoger onderwijs zal erin bestaan om, over de grenzen van instellingen heen, jonge en al wat oudere mensen een brede en coherente waaier aan professionele en academische opleidingen aan te bieden. Hierin moeten de hoger onderwijspartners elkaar veel beter vinden en vanuit wederkerig respect de krachten bundelen. Niemand loopt daarbij voorop, het gebeurt beter samen.

2. De wereld van morgen zal geleid worden door hoog opgeleide talenten met burgerzin.

2.1 Organiseren van een state-of-the-art opleidingsaanbod met studentsucces

Om deze waaierstrategie in het hoger onderwijs te realiseren, moet de Vlaamse regering samen met alle betrokken partners inzetten op de volgende zeven hefbomen:

- 1. Studiekezers doelmatig oriënteren, niet in een 'waterval' maar wel naar een 'waaier'**
- 2. Het opleidingsaanbod van hogescholen rationeel actualiseren en programmeren**
- 3. Een leidende rol voor hogescholen voorzien in lokale leerecosystemen voor een leven lang leren**
- 4. Blijven investeren in studentsucces, zonder overbodige planlasten**
- 5. Blijven investeren in onderwijsinnovatie**
- 6. Samen opleiden van leraren**
- 7. Transitie van HBO5-verpleegkunde naar een graduaatsopleiding basisverpleegkunde**

1. Studiekezers doelmatig oriënteren, niet in een 'waterval' maar wel naar een 'waaier'

Het oriëntatie- en instroomproces in het hoger onderwijs moet beantwoorden aan de kenmerken van een transparante *'customer journey'*, met aandacht voor de context van de student en het proces van overgang naar het hoger onderwijs. Het ultieme doel is een snelle en doelgerichte oriëntatie, een laagdrempelige toegang voor elk talent, met als resultaat een verhoogde goesting en leermotivatie én een vermindering van onnodige studieduurverlenging. Een open toegang tot het hoger onderwijs blijft het vertrekpunt, zodat alle studiekezers kansen krijgen om op de plek in te stromen die voor hen het meest geschikt is.

Het moet voor de studiekezers transparant zijn welk traject ze moeten lopen om een keuze in het hoger onderwijs te maken die past bij hun eigen talenten en interesses. De studiekezer moet een goed zicht krijgen op hoe de opleidingen in het hoger onderwijs (kunnen) aansluiten op het secundair onderwijs, zoals die afgelopen jaren hervormd zijn met doorstroom- (ASO), arbeidsmarktgerichte (BSO) en gemengde (TSO) opleidingen.

Het watervalsysteem in het onderwijs moet vermeden worden. In het hoger onderwijs betekent dit systeem dat studenten *'hoog'* mikken aan het begin van hun studieloopbaan, om dan *'af te zakken'* wanneer hun eerste studiekeuze niet goed uitdraait. De masters aan de universiteit staan dan het hoogst aangeschreven, daarna volgen de bachelors aan de hogeschool, onderaan de ladder staan de graduaten. Studiekezers, en hun omgeving, laten zich leiden door dat denken in niveaus. Zo belanden te veel studenten bij hun eerste keuze op de verkeerde plek, in richtingen die te ver van hun talenten en interesses liggen.

Die verkeerde oriëntatie heeft een zware prijs. Het weegt in de eerste plaats op de motivatie en het zelfvertrouwen van de studenten zelf, waardoor we massaal talent verspillen. Dat is een maatschappelijk probleem, met een zware financiële impact. Al die verloren studie jaren kosten zowel de studenten, hun ouders, als de samenleving veel geld.

Dit achterhaalde niveau-denken moeten we ombuigen naar een *'waaiergedachte'*. De Nederlandse onderwijsminister Robbert Dijkgraaf zag in Nederland hetzelfde hardnekkige watervalprobleem en pleitte in een open brief voor het omdenken naar een waaier, waarbij elke richting in het hoger onderwijs even hoog aangeschreven staat.

2. De wereld van morgen zal geleid worden door hoog opgeleide talenten met burgerzin.

2.1 Organiseren van een state-of-the-art opleidingsaanbod met studentsucces

De waaierstrategie is allicht een werk van lange adem, maar het moet wel de ambitie zijn. Het is de beste garantie op gemotiveerde studenten, en dus ook op het drastisch terugdringen van onnodige studieduurverlenging. Dat wil geenszins zeggen dat het hoger onderwijs afstapt van graduatens, bachelors en masters. Het wil wél zeggen dat ze gelijk gewaardeerd worden, zodat studiekeizers een weloverwogen eerste keuze maken op basis van hun passie en talent en niet op basis van een maatschappelijk waardeoordeel.

Het is nodig om de hand in eigen boezem te steken. Het onderwijs heeft door de jaren heen zelf bijgedragen aan het niveau-denken en heeft bepaalde vooroordelen mee in stand gehouden. Maar het probleem overstijgt de hogescholen en universiteiten. Van studiekeizers en hun ouders tot bedrijven en de overheid: de ongelijke waardering van studierichtingen en opleidingen is diep doorgedrongen in het maatschappelijk denken. Er is een echte cultuuromslag nodig om het tij te keren. We hebben een kwantsprong nodig in ons denken over het hoger onderwijs in Vlaanderen. Dat is een gedeelde zienswijze en daardoor vooral ook een gedeelde opdracht.

Hogescholen lanceren drietrapsraket

Een effectieve oriëntering van studiekeizers naar het hoger onderwijs is een cruciale stap bij een waaierstrategie. Hogescholen nemen vandaag al hun eigen informatieprocessen en oriëntatietrajecten voor studiekeizers kritisch onder de loep. Het kan niet de bedoeling zijn dat de hogescholen drempels verhogen of muren optrekken. De toegankelijkheid van het hoger onderwijs moet gegarandeerd blijven als Vlaanderen voldoende multidisciplinaire professionals met de juiste toekomstgerichte competenties wil opleiden. Maar om studenten zo doeltreffend mogelijk te oriënteren, en indien nodig toch sneller te heroriënteren, willen hogescholen een drietrapsraket uitwerken.

Trap 1: Onthaal- en inlooptraject voor het hoger onderwijs

Kennis van het hoger onderwijs en het opleidingsaanbod is onmisbaar om de juiste studiekeuze te maken. Vandaag is die kennis echter te beperkt. Daarom voorzien de hogescholen een onthaaltraject voor alle studiekeizers, om de studiekeuze en de overgang naar het hoger onderwijs te ondersteunen.

In de twee laatste jaren van het secundair onderwijs kunnen scholieren twee tot drie keer per jaar proeven van de activiteiten in het hoger onderwijs. Ze lopen samen met een student één of meerdere dagen mee in een opleiding naar keuze.

Voor de opleidingen aan de hogescholen worden ook doorstroomprofielen opgesteld, die een transparant beeld schetsen van de nodige startcompetenties. Op basis van de opleiding in het secundair onderwijs wordt voor niet-doorstroomprofielen werk gemaakt van vervolgtrajecten die mogelijke tekortkomingen bij de studiekeizers remediëren.

Voor studenten zonder ervaring in het hoger onderwijs start het academiejaar dan één tot drie weken vroeger dan voor andere studenten. De nieuwe studenten maken kennis met een aantal opleidingsonderdelen, maar dit onthaaltraject focust vooral op socialisatie: hoe zorgen we ervoor dat studenten zich thuis voelen in het hoger onderwijs? Uiteraard stopt dit traject niet na de eerste weken, gedurende het volledige eerste semester kunnen nieuwe studenten rekenen op coaching en worden er regelmatig reflectiemomenten ingebouwd.

Trap 2: Remediërings- of heroriënteringstraject van een half jaar

Het onthaaltraject moet dus meer studenten helpen om van meet af aan de juiste studiekeuze te maken. Dit sluit natuurlijk nooit uit dat er later nog remediëring of zelfs een heroriëntering nodig is. Als heroriëntering toch nodig blijkt, moet die dus zo vroeg mogelijk gebeuren. Onderzoek toont immers aan dat een heroriëntering na 1 december beperkte slaagkansen heeft. Het onthaaltraject zet daarom in op een vroege remediëring of heroriëntering.

Als de heroriëntering in het tweede semester alsnog onafwendbaar blijkt, dan voorzien de hogescholen een sterk uitgewerkt heroriënteringstraject van een half jaar. Overstappen naar een andere richting heeft op dat moment nog weinig zin, maar dit type traject kan wel voor een boost zorgen richting het volgende academiejaar. In het remediërings- en/of heroriënteringstraject zal kennis die specifiek is aan de opleiding een rol spelen, maar het traject besteedt ook de nodige aandacht aan algemene studievaardigheden. Die combinatie kan de studenten wapenen om na de zomer met de nodige bagage terug aan de start te staan van een nieuw academiejaar.

2. De wereld van morgen zal geleid worden door hoog opgeleide talenten met burgerzin.

2.1 Organiseren van een state-of-the-art opleidingsaanbod met studentsucces

Trap 3: Volledig voorbereidend jaar

Voor scholieren die na een arbeidsmarktgerichte opleiding in het secundair onderwijs toch verder willen studeren of voor anderstalige nieuwkomers die het Nederlands nog onvoldoende onder de knie hebben, is er nood aan een jaar om de brug te slaan naar het hoger onderwijs. De hogescholen zien dit volledige voorbereidende jaar als een mix van taalvaardigheden, studievoordigheden, opleidingsspecifieke kennis en sociale integratie. De taallessen zullen bijvoorbeeld deels afgestemd zijn op de latere hogeschoolopleiding en zullen al meteen domeinspecifieke elementen integreren. Zo slaan de studenten twee vliegen in één klap.

Vandaag bestaat er met het zogenaamde '*zevende jaar*' een opleiding die jongeren uit het beroepssecundair onderwijs voorbereidt op het hoger onderwijs. Algemene kennis en taalvaardigheden spelen in dat voorbereidend jaar een hoofdrol, als aanvulling op de praktische, arbeidsmarktgerichte kennis die de leerlingen meekregen op de schoolbanken. De hogescholen steken de hand uit naar het secundair onderwijs om samen hun schouders te zetten onder dat '*zevende jaar*'.

Het is de overtuiging van de hogescholen dat het in het belang is van de oriëntatie én motivatie van de studiekezers, om opleidingsspecifieke onderdelen toe te voegen aan het voorbereidende jaar.

Met een extra financiële ondersteuning van de overheid zal de samenwerking tussen de onderwijspartners om deze drietrapsraket op het terrein waar te maken, structureel kunnen uitgebouwd worden. De overheid werkt ook de drempels weg om deze uitdagingen waar te maken.

Evidence-informed keuzeproces

Om deze drietrapsraket effectief te maken, is het nodig dat de overheid samen met de betrokken onderwijspartners investeert in flankerende maatregelen:

- Een middellangetermijnstrategie moet de kwaliteit van het basis- en secundair onderwijs borgen. Het rapport van de Commissie van Wijzen - *'Prioriteit voor Professionaliteit. Competente leraren, sterke scholen, hoge onderwijskwaliteit'* – is hiervoor de leidraad. Een kwalitatieve instroom, met te verwachten startkwalificaties, is immers essentieel voor een goed studierendement tijdens de hogere opleiding.
- Scholieren worden doelmatig naar een hogeronderwijsopleiding georiënteerd. Dat betekent dat ze een eerste opleidingskeuze maken die past bij hun talenten en interesses. Dit keuzeproces wordt door de Centra voor Leerlingenbegeleiding begeleid. Bestaande oriënteringstools worden in het kader van een *'evidence-informed'* strategie op hun doeltreffendheid geëvalueerd en waar nodig aangepast.
- De overheid stimuleert samenwerking tussen het secundair en hoger onderwijs om *evidence-informed*-strategieën te ontwikkelen en uit te voeren.

2. De wereld van morgen zal geleid worden door hoog opgeleide talenten met burgerzin.

2.1 Organiseren van een state-of-the-art opleidingsaanbod met studentsucces

2. Het opleidingsaanbod van hogescholen rationeel actualiseren en programmeren

Het opleidingsaanbod van de Vlaamse hogescholen staat niet in steen gebeiteld. De samenleving evolueert en nieuwe maatschappelijke noden duiken op, technologische en andere innovaties breken door, de arbeidsmarkt vraagt andere competenties. Dat maakt dat het opleidingsaanbod geregeld aan actualisatie toe is, in co-creatie met alle maatschappelijke actoren die belang hebben bij sterk hoger onderwijs.

Deze herziening is een complexe evenwichtsoefening, die de Vlaamse hogescholen grondig en objectief willen doen. De hogescholen moeten ervoor zorgen dat ze tijdig anticiperen op nieuwe maatschappelijke, economische en technologische evoluties. Ze moeten snel en flexibel schakelen om het opleidingsaanbod aan te passen en te actualiseren, anders ontstaat er een mismatch met de arbeidsmarkt. Maar ze mogen ook niet overhaast te werk gaan. Niet elke trend, en al zeker niet elke hype, moet een nieuwe opleiding worden.

Hogescholen regisseren nieuw programmatiemodel

Hoe wordt deze actualisering en programmatie nu slim en doeltreffend aangepakt? De Vlaamse hogescholen menen dat een driejarige cyclus de beste garantie biedt op een evenwichtige evaluatie en herziening van het opleidingsaanbod.

Dit zijn de essentiële randvoorwaarden bij het uit te werken programmatiemodel:

- Vanuit de principes van het huidige kwaliteitssysteem - dat gestoeld is op vertrouwen, professionaliteit en een waarderende aanpak - dient de programmatie van het opleidingsaanbod tot de eigen regie van de hogescholen te behoren.
- Het actualiseren van het bestaande opleidingsaanbod is hét uitgangspunt. Er bestaat binnen het bestaande aanbod immers ruimte en mogelijkheden om toekomstige behoeften van het werkveld en de samenleving op te vangen. Het programmeren van een nieuwe opleiding is eerder een uitzondering dan een algemene regel.

- Het voorgestelde actualiserings- en programmatiemodel omvat het volledige opleidingsaanbod van de Vlaamse hogescholen: graduatoren, professionele en academische bachelors en masters in de kunsten en de nautische wetenschappen, banaba's, manama's, inclusief hun afstudeerrichtingen en anderstalige opleidingen. Een relevante actualisering van het volledige opleidingsaanbod brengt de totstandkoming van graduaatsopleidingen in lijn met de programmatie-aanpak van de andere opleidingen. Met andere woorden: het is nodig om af te stappen van het huidige proces van ontwikkeling via beroeps- en onderwijskwalificaties.
- Het opleidingsaanbod moet transparant zijn voor de studiekeuze. Duidelijk onderscheidende inhoud en naamgevingen van opleidingen en afstudeerrichtingen zijn hierbij alvast noodzakelijk.

De driejarige cyclus voor een herziening van het opleidingsaanbod bestaat uit de volgende bouwstenen:

- Het vertrekpunt is een behoefterapport, dat elke drie jaar de noden in de Vlaamse samenleving, economie en arbeidsmarkt in kaart brengt. Het rapport vertaalt deze noden en behoeften in competentiegerichte profielomschrijvingen. Het zorgt dus voor de vraagarticulatie en stelt scherp op welke behoeften de Vlaamse hogescholen opleidingsantwoorden moeten formuleren.
- De volgende stap is de verwantschapsbepaling. Een onafhankelijke derde partij toetst het behoefterapport aan het bestaande opleidingsaanbod van de dertien Vlaamse hogescholen. Welke opleidingen zijn nog actueel, relevant én performant om aan de geformuleerde behoeften te beantwoorden? Welke opleidingen kunnen met een vernieuwing van het curriculum (en op welke onderdelen) aan een behoefte beantwoorden? Ligt het antwoord bij het actualiseren van de domeinspecifieke leerresultaten van een opleiding, of bij een nieuwe naamgeving? Of ligt het antwoord in het afbakenen van nieuwe afstudeerrichtingen in een bestaande opleiding? Pas wanneer al deze pistes geen antwoord geven op een geformuleerde behoefte wordt een nieuwe opleiding ontwikkeld.

Nieuwe opleidingen zijn dus eerder uitzondering dan regel. Neem het voorbeeld van artificiële intelligentie (AI). AI is zonder enige twijfel de meest ingrijpende technologie in decennia, met een verregaande impact op de orga-

2. De wereld van morgen zal geleid worden door hoog opgeleide talenten met burgerzin.

2.1 Organiseren van een state-of-the-art opleidingsaanbod met studentsucces

nisatie van de samenleving en de arbeidsmarkt. Het belang van AI kan nauwelijks overschat worden. Een logische reflex zou kunnen zijn om AI-kennis als een afstudeerrichting aan te bieden van de opleiding toegepaste informatica. Is het niet rationeler om AI in het curriculum van alle opleidingen op te nemen, liever dan de impact van AI op zoveel domeinen in één bachelor te proppen? Het is een puzzel die de hogescholen samen moeten leggen, op basis van het behoefterapport en de verwantschapsbepaling.

De actualisering van het opleidingsaanbod gebeurt in eigen regie van de hogescholen. De dertien Vlaamse hogescholen spreken een gezamenlijk afgestemde opleidingsportfolio en een nieuwe programmatie af. Van zodra de objectiverende verwantschapsanalyse een behoefte aan een nieuwe opleiding toont, is elke hogeschool vrij om die te programmeren. Nieuwe opleidingen ontstaan dus vanuit reële noden en behoeften. Hogescholen nemen, op basis van de eigen onderwijsstrategie en financiële capaciteit, zelf de beslissing om opleidingen al dan niet aan te bieden. Het aantal keer dat een opleiding wordt ingericht, is een beslissing van de hogescholen op basis van geobjectiveerde regionale noden en de financiële verantwoordelijkheid van de betrokken hogescholen.

Critici vragen zich misschien af of er dan geen nood is aan nog meer rationalisatie van het opleidingsaanbod? Wel, de voorbije dertig jaar hebben de Vlaamse hogescholen zich koplopers in rationalisatie getoond. In 1995 telde Vlaanderen honderd zestig hogescholen, vandaag zijn dat er nog dertien. De hogescholen sloten vestigingsplaatsen, voegden opleidingen samen of bouwden ze zelfs af. Ze hebben hun werking en hun organisatie sterk geprofessionaliseerd. Door schaalvoordelen te creëren, maakten ze ruimte om fors te investeren in campussen, maar vooral in studenten. Vandaag blijven de hogescholen allianties en samenwerkingsverbanden afsluiten om flexibel in te spelen op de wereld rondom hen. Rationalisatie is vandaag een tweede natuur geworden, gezien de steeds verder oplopende onderfinanciering van het hoger onderwijs.

Over alle sectoren heen, waar de Vlaamse overheid een rol in opneemt, is de omvang en de impact van de rationalisering die de hogescholen doorvoerden het grootst. De hogescholen vragen dan ook van de Vlaamse regering het nodige vertrouwen én de autonomie om zelf aan het roer te staan van de actualisering en programmatie van hun opleidingsaanbod.

3. Een leidende rol voor hogescholen in lokale leerecosystemen voor leven lang leren

Een leven lang leren wordt de norm om inzetbaar te blijven op de arbeidsmarkt of dat (weer) te worden. De overheid moet dit leven lang leren aantrekkelijker maken door te garanderen dat iedereen gebruik kan maken van een attractief opleidingsaanbod. Ze moet erop toezien dat ze daarbij overlappende overheidsinitiatieven en oneerlijke concurrentie van overheidsorganisaties met hogescholen vermijdt.

Het uitgangspunt moet bijgevolg zijn, dat de overheid ervoor zorgt dat volwassenen die zich wil blijven ontwikkelen in de eerste plaats gebruik kunnen maken van het aanbod van door overheid gefinancierde onderwijsinstellingen. Dat is veel efficiënter dan parallel bijkomende overheidsaanbieders uit te bouwen.

Geen woorden, maar daden

Er wordt veel gepraat over een leven lang leren, maar op het terrein maken te weinig doelmatige initiatieven een structureel verschil. Daarom zijn de hogescholen ervan overtuigd dat de volgende Vlaamse regering het best inzet op een systeembenadering op het terrein. Internationale succesvolle voorbeelden uit Frankrijk, Duitsland, het Verenigd Koninkrijk, Scandinavië en Nederland bieden ons inspiratie om aan de slag te gaan.

De belangrijkste inzichten (op basis van Roland Berger) zijn:

- opzetten van een lokaal ingebedde strategie/programma met voldoende grote budgetten, die mobiliserend is voor alle stakeholders
- voorzien van een duidelijke rol en inspraak voor werkveldactoren op het terrein
- stimuleren van *up- & reskilling* tijdens de loopbaan
- inzetten op lokale samenwerkingen, in een partnerschap met hogescholen en universiteiten
- realiseren van culturele verandering, wat in het onderwijs start
- hanteren van zo weinig mogelijk restricties bij staatssteun met betrekking tot *up- & reskilling* incentives

2. De wereld van morgen zal geleid worden door hoog opgeleide talenten met burgerzin.

2.1 Organiseren van een state-of-the-art opleidingsaanbod met studentsucces

Hogescholen werken lokaal samen met werkveldactoren aan de ontwikkeling van leerecosystemen om het opleidingsaanbod af te stemmen op de behoeften van de subregionale arbeidsmarkten en op de uitdagingen van *up- & reskilling* voor relevante doelgroepen. Deze samenwerkingsverbanden organiseren een attractief opleidingsaanbod en maken maximaal gebruik van de expertise van hogescholen. Co-creatie met het werkveld, pedagogische expertise en het regisseren van een (modulair) aanbod van professionele opleidingen zitten immers in het DNA van de hogescholen. Vanuit deze sterktes kunnen hogescholen een leidende rol opnemen in de te ontwikkelen leerecosystemen.

De Vlaamse overheid financiert de partnerschappen die samen een lokaal ecosysteem ontwikkelen.

De uitdaging van een leven lang leren is, om op elk niveau en voor elke doelgroep, de juiste opleiding aan te bieden, al dan niet afgesloten met het behalen van een diploma, getuigschrift, certificaat, creditbewijs of microcredential, ... De naam doet er niet toe, de verworven kennis en competenties des te meer."

Ann Verreth
algemeen directeur
Odisee

Microdegrees en microcredentials

Het is niet echt algemeen geweten, maar hogescholen zijn niet langer enkel leveranciers van klassieke diploma's. Ze werken op maat van elk doelpubliek, zoals bijvoorbeeld ook de zij-instromers. En deze groep wint aan belang. Het is een groeiende groep studenten die met meer levens- en werkervaring instapt, al dan niet met een eerder behaald diploma. Daarbij zijn heel wat 'heroriënteerders' die wat uitgekeken zijn op hun huidige job, maar gemotiveerd zijn om hun carrière een andere wending te geven. Voor die groep is een standaard studieprogramma minder aangewezen: de heroriënteerders brengen al heel wat kennis én ervaring mee, die een hogeschool kan aanvullen met leerinhouden en competenties van een ander beroep of met nieuwe inzichten en praktijken.

Microdegrees en *microcredentials* passen, als opleidingsconcepten van hogescholen, perfect in dat plaatje. Het zijn ideale studieformule's voor wie zich wil bij- of omscholen, zich wil blijven ontwikkelen of zich wil specialiseren. Dat kan dus via *microcredentials* – vaak korter en qua inhoud duidelijk afgebakend – of *microdegrees*, mini-diploma's zeg maar, of pakketjes die zich toespitsen op een specifieke sector.

Hogescholen zetten ook verder in op de ontwikkeling van gemeenschappelijke kwaliteitsnormen, transparantie en onderlinge vergelijkbaarheid, en erkenning en overdraagbaarheid van *microcredentials* en *microdegrees*. Zo kunnen ze deze opleidingsconcepten schaalbaar – en dus kosteneffectief – maken en breder inzetten op de markt van leven lang leren.

Dat is ook meteen de grote uitdaging van een leven lang leren: op elk niveau en voor elke doelgroep de juiste opleiding aanbieden, al dan niet afgesloten met het behalen van een diploma, getuigschrift, certificaat, creditbewijs, (*micro*) *degree*, (*micro*) *credential* ... De titel *an sich* doet er niet toe, de verworven kennis en competenties des te meer. De oplossing ligt dus in het verbinden van hogeronderwijsdiploma's en van aantoonbare competenties.

Hogescholen willen een versnelling hoger schakelen in hun aanbod van leven lang leren. Daarom vragen ze om ondersteuning via een aanbodfinanciering, zodat ze hun (digitale) opleidingsconcepten nog meer kunnen flexibiliseren op maat van de noden van volwassenen die werken en leren combineren.

2. De wereld van morgen zal geleid worden door hoog opgeleide talenten met burgerzin.

2.1 Organiseren van een state-of-the-art opleidingsaanbod met studentsucces

Daarnaast willen hogescholen graag een 'onderhoudscontract' als nieuw opleidingsconcept voor hun alumni uitwerken, zodat die *state-of-the-art* kunnen blijven in hun professionele kennis en kunde.

Flankerende overheidsmaatregelen

Complementair aan een noodzakelijke aanbodfinanciering moeten de bevoegde overheden efficiënte instrumenten van vraagfinanciering voorzien, zoals bijvoorbeeld de leerrekening. Deze overheidsfinanciering kan als co-financiering gecombineerd worden met andere financieringsbronnen. Een billijke verdeling van de financieringslasten is belangrijk.

Tot slot is het aan te bevelen dat sociale rechten (grotendeels) overdraagbaar zijn in job-naar-job transitie om werknemers te stimuleren in een opleidingstraject te stappen.

“

Investeren in een onderwijsaanpak, zoals werkplekleren, zal een katalysator zijn voor een leven lang leren, een attitude die in Vlaanderen nog steeds geen vanzelfsprekendheid is.”

Maria De Smet
algemeen directeur a.i.
Vives Hogeschool

4. Blijven investeren in studentsucces, zonder overbodige planlasten

De instroom van studenten aan de Vlaamse hogescholen is heel wat diverser geworden. Hogescholen moeten meer dan ooit rekening houden met een wisselend schools profiel, met uiteenlopende sociaaleconomische en culturele achtergronden, met verschillende graden van sociale geletterdheid, ... Die diversiteit bij de hedendaagse studentenpopulatie is verrijkend, maar maakt een gepaste begeleiding en ondersteuning van studenten ook bijzonder uitdagend.

De hogescholen zijn ervan overtuigd dat die ondersteuning vandaag tot hun opdracht behoort. Wanneer ze inzetten op een efficiënte doorstroom moeten de obstakels die studentensucces nog te vaak in de weg staan, geruimd worden.

Voldoende plaatsen voor werkpleklers en stages

De hogescholen staan dicht bij de arbeidsmarkt. Ze geven kennis en kunde mee aan hun studenten, zodat ze beschikken over de competenties én de attitude waar het werkveld nood aan heeft. Om de brug tussen het onderwijs en het werkveld te slaan, spelen werkpleklers en stages een grote rol in de hogeschoolopleidingen. Zeker bij de graduataten bestaat een aanzienlijk deel van de te behalen studiepunten uit werkpleklers, maar ook in de bacheloropleidingen wegen de stages zwaar door.

Voldoende plaatsen voor werkpleklers en stages zijn dan ook cruciaal om de onderwijsopdracht uit te voeren. Voor bepaalde opleidingen is het aanbod vanuit het werkveld niet altijd voldoende. Het is noodzakelijk om bedrijven en organisaties nog meer te overtuigen van de toegevoegde waarde van werkpleklers en stages. Werkpleklers of stage-lopen, is vaak ook de kortste weg naar een job. De studenten van vandaag zijn tenslotte de werknemers van morgen. Op de krappe arbeidsmarkt kunnen werkgevers aankomend talent via werkpleklers en stages aan zich binden.

Als de diverse studentenpopulatie uitdagend is voor de hogescholen, dan is ze dat natuurlijk ook voor de bedrijven en organisaties die plaatsen voor werkpleklers en stages aanbieden. Het is belangrijk dat de hogescholen kunnen investeren in de juiste ondersteuning voor die bedrijven en organisaties, zodat zij op hun beurt de studenten op de werkvloer de juiste begeleiding kunnen bieden.

2. De wereld van morgen zal geleid worden door hoog opgeleide talenten met burgerzin.

2.1 Organiseren van een state-of-the-art opleidingsaanbod met studentsucces

Het welzijn van studenten uitbouwen

Steeds meer studenten kloppen aan bij de sociale diensten van de studentenvoorzieningen van de hogescholen. Vlaanderen heeft toegankelijk hoger onderwijs, maar een aanzienlijke groep studenten blijft worstelen met het inschrijvingsgeld en andere kosten die verbonden zijn aan hogere studies. Zo stellen de hogescholen vast dat het aantal werkende studenten (18-24-jarigen) fors toeneemt. De sociale diensten merken dat voor een groeiende groep studenten een bij-job geen manier meer is om een centje bij te verdienen, maar bittere noodzaak om de studies te kunnen betalen.

De hogescholen proberen studenten zo goed mogelijk te begeleiden bij financiële vragen. De sociale diensten tonen de studenten bijvoorbeeld de weg naar de verschillende ondersteuningsmechanismes, die ze vaak onvoldoende kennen. Deze sociale rol is cruciaal om studentensucces te bevorderen. Financiële problemen leiden studenten af van het studeren of doen hen op termijn zelfs afhaken. Deze verspilling van talent willen de hogescholen tegengaan.

Naast financiële vraagstukken kampen studenten ook vaker met psychologische moeilijkheden die studies en slaagkansen beïnvloeden. Net zoals elders in de samenleving staat mentale gezondheid ook aan de Vlaamse hogescholen hoog op de agenda. De hogescholen nemen initiatieven om het mentaal welzijn van studenten te bevorderen.

De hogescholen willen die ondersteuning van studentenwelzijn in de toekomst verder uitbouwen, om beter tegemoet te komen aan de noden en behoeften van een veranderende studentenpopulatie. Dat is belangrijk, want deze omkadering staat niet los van het onderwijsbeleid en heeft een rechtstreekse impact op het studentsucces en de efficiënte doorstroom van studenten in het hoger onderwijs.

Betaalbare studentenkamers

Studentenhuisvesting is de jongste jaren schaarser geworden. De krapte op de Vlaamse woningmarkt trekt zich ook door naar studentenkamers. Het tekort laat zich voelen in alle studentensteden en jaagt natuurlijk ook de prijzen in de hoogte.

Op 'kot' gaan is voor veel studenten onlosmakelijk verbonden met hun studententijd. Het kotleven zorgt voor onvergetelijke herinneringen, die jarenlang meegaan. Maar naast dat sociale aspect is een studentenkamer voor veel studenten ook gewoon bittere noodzaak, omdat pendelen onmogelijk is of omdat thuis niet de geschikte omgeving biedt om te studeren. Een beleid voor betaalbare studentenkamers is dus essentieel om te vermijden dat studenten uit de boot vallen.

Bereikbare campussen

Ook mobiliteit op maat van studenten is een belangrijke factor voor studentensucces. Veel studenten pendelen nog steeds van en naar de campus en hangen daardoor sterk af van het openbaar vervoer. Vlotte bus-, tram- en treinverbindingen zijn onmisbaar voor hogeschoolstudenten. Die kunnen aangevuld worden met deelsystemen, zoals deelfietsen die de voorbije jaren enorm aan populariteit hebben gewonnen, ook onder studenten. De hogescholen nemen hun verantwoordelijkheid op om hun campussen zo bereikbaar en toegankelijk mogelijk te maken, maar hangen natuurlijk af van de regionale en lokale overheden om vlotte verbindingen te voorzien.

Investeren in universele studentenvoorzieningen

Universele studentenvoorzieningen, zoals catering en sport, zijn belangrijk voor het sociaal weefsel aan de hogescholen. Ze creëren een context waarin studenten elkaar leren kennen en ervaringen uitwisselen. Die sociale contacten hebben een grote impact op het studentensucces. Als studenten zich goed voelen en een netwerk opbouwen waarop ze kunnen terugvallen, dan zal dat ook hun studieresultaten een boost geven.

Gezond kunnen eten en kansen krijgen om te bewegen, zorgen bovendien voor de fysieke én mentale gezondheid van studenten. Experts zijn het erover eens dat obesitas zowat het grootste gezondheidsprobleem is dat op ons afkomt en de hogescholen kunnen op een laagdrempelige manier dat helpen aanpakken. Bijvoorbeeld door studenten toegang te geven tot betaalbare gezonde voeding en door hen in groepsverband te laten sporten.

2. De wereld van morgen zal geleid worden door hoog opgeleide talenten met burgerzin.

2.1 Organiseren van een state-of-the-art opleidingsaanbod met studentsucces

Zelfs in deze digitale tijden brengen studenten een groot deel van hun tijd door op de campus. Ze volgen er lessen, studeren er, bouwen en onderhouden er contacten met andere studenten. Elke campus van elke Vlaamse hogeschool is zo een kleine microkosmos. Een breed aanbod van kwaliteitsvolle, universele studentenvoorzieningen is essentieel op alle campussen en zal het studentensucces stimuleren.

De autonomie van de hogescholen rond studievoortgangsbewaking herstellen

Het decreet over instroom en optimalisering van de studie-efficiëntie in het hoger onderwijs beperkt de autonomie van de hogescholen om een effectief studievoortgangsbeleid te voeren. En het is een drempel voor de democratisering van het hoger onderwijs.

Het decreet omvat een aantal maatregelen over de instroom, zoals de beperking van de toelating tot de bacheloropleiding diergeneeskunde met een toelatingsexamen en de koppeling van verplichte remediëring aan de resultaten op de starttoetsen, en de doorstroom (een aanpassing van de regelgeving rond studievoortgangsbewaking) van studenten hoger onderwijs.

De decretale verplichtingen rond doorstroom, leggen de studenten normatieve drempels van studieduur op. Ze belemmeren studenten om binnen een redelijke termijn, maar langer dan de vooropgezette theoretische studieduur, hun diploma te halen, wat voor hen persoonlijk nefast is, maar ook voor het invullen van de vacatures op de arbeidsmarkt, waaronder heel wat knelpuntberoepen. De autonomie van de hogeronderwijsinstellingen wordt zo beknot en in een keurslijf geduwd, met veel bijkomende planlast en administratief en juridisch complexe uitvoeringen. De *compliance*-kosten van de decretale maatregelen zijn voor de hogescholen buiten-proportioneel.

De onderliggende inhoudelijke beleidsvisie van de overheid bij dit decreet is zeer onduidelijk. Wil de overheid rationaliseren of wil men dat er minder studenten een hogeronderwijsdiploma behalen? Wil men remediëring belemmeren door het opleggen van een aantal studiepunten? Of iets anders?

“

Academiseringsdrift is een gevaarlijke kwaal die ontstaat uit een schrale kijk op de maatschappij, haar noden en mogelijkheden. Niet alleen doet dit onverantwoord afbreuk aan de vakkundigheid en de rol van professionele bachelors, die druk getuigt ook van een eenzijdige en elitaire visie.”

Koen Goethals
algemeen directeur
HOGENT

De invoering van de normatieve drempels maakt de realisatie van andere uitdagingen voor de hogescholen ook des te moeilijker. Voorbeelden legio: zoals de heroriënteringen van studenten en de organisatie ervan, het laten opnemen van creditcontracten en het organiseren van volgtijdelijkheid in het onderwijsbeleid. En zeker met de krappe financiering, de beheersbaarheid van de taakbelasting voor het ondersteunend personeel. Deze extra kosten van onnodige planlasten worden immers niet extra vergoed.

De hogescholen zijn van mening dat een effectief studievoortgangsbeleid moet uitgaan van het organiseren van studentsucces. Dit betekent dat studenten begeleid worden om binnen een redelijke termijn een hogeronderwijsdiploma te behalen. In een evolutie van een groeiend aantal studenten die een bij-job hebben om hun opleiding te kunnen betalen, is dit niet meer dan billijk. Echter, het decreet gaat uit van een reglementering van de studieduur en moet dus grondig bijgestuurd en eventueel vernietigd worden. Zinloze planlasten moeten afgeschaft worden. De autonomie van de hogeronderwijsinstellingen over studievoortgang moet maximaal hersteld worden. Want enkel op die manier kan een inclusief beleid samen gaan met doelmatig organiseren van studentsucces.

2. De wereld van morgen zal geleid worden door hoog opgeleide talenten met burgerzin.

2.1 Organiseren van een state-of-the-art opleidingsaanbod met studentsucces

5. Blijven investeren in onderwijsinnovatie

De COVID-19 pandemie heeft onze manier van leven veranderd. Niet alleen leven en consumeren we anders, we leren en onderwijzen ook anders. Dat bracht vele nieuwe uitdagingen met zich mee voor hogescholen en universiteiten, maar heeft ook reeds gekende problemen scherper gesteld. Instellingen hebben hun manier van lesgeven en evalueren aangepast en stapten over op afstandsonderwijs.

De post-covidperiode was voor de overheid hét moment om samen met alle hogeronderwijspartners nieuwe krijtlijnen uit te tekenen voor de toekomst van het hoger onderwijs in Vlaanderen. Binnen het kader van het Vlaamse en Europese relancebeleid richtte de Vlaamse regering een Voorsprongfonds op voor hoger onderwijs, om concrete acties te ondersteunen.

Binnen het Voorsprongfonds waren er drie grote speerpunten:

1. De uitbouw van een Vlaams opleidingsportfolio dat toekomstbestendig en wendbaar is
2. Een leven lang leren binnen het hoger onderwijs verder uitbouwen
3. Versterkt inzetten op digitale onderwijsvormen

Binnen elk speerpunt konden acties op korte en lange termijn met elkaar verbonden worden. Binnen dit kader werden door de hogescholen heel wat projecten succesvol afgerond. Daarnaast zorgde het Voorsprongfonds voor een versnelling van de multidisciplinaire samenwerking binnen de hogescholen. De hogescholen willen deze dynamiek van vernieuwing aanhouden. Omdat ook andere uitdagingen (digitalisering en andere technologische evoluties, klimaatbeheersing, transities in de gezondheidszorg en de welzijnssector, ...) onverminderd blijven bestaan, is de dynamiek van onderwijsinnovatie nodig om *state-of-the-art* te blijven.

Daarom vragen de hogescholen een extra financieringslijn in de hogeronderwijsenveloppe, die ze kunnen besteden aan grensverleggende onderwijsinnovaties, geënt op de drie bovengenoemde speerpunten. Door opname van deze middelen in de enveloppefinanciering worden planlasten maximaal vermeden. Samenwerking over de hogeronderwijsinstellingen heen kan daarbij een strategisch punt zijn.

6. Samen opleiden van leraren

Tijdens de volgende legislatuur zullen een beter leerplichtonderwijs en het oplossen van het lerarentekort extreem belangrijke uitdagingen blijven. Competente leraren, sterke scholen en hoge onderwijskwaliteit moeten hierin centraal staan.

Het rapport van de Commissie van Wijzen heeft als belangrijkste conclusie dat de professionalisering van leraren, een hedendaags personeelsbeleid in scholen, de versterking van het leiderschap en de bestuurlijke capaciteit van scholen, de sleutels zijn om de aantrekkelijkheid van het lerarenberoep duurzaam te verhogen. Vanzelfsprekend zal dit alles ook bijdragen tot beter onderwijs voor leerlingen.

De voorstellen van de Commissie van Wijzen over de aspirant-leraar, de startende leraar en de ervaren leraar zijn goede uitgangspunten voor het te voeren beleid.

De studiekeuze tot aspirant-leraar stimuleren, past volledig in de waaijerstrategie waar de hogescholen voor willen gaan. Meer diversiteit in het lerarenberoep is tevens een bekommernis die de lerarenopleidingen delen. Dat begint met de diversiteit aan studenten in de lerarenopleidingen ook alle kansen te geven. Een maatschappelijk debat over het dragen van levensbeschouwelijke kentekens op de werkvloer is in dit kader ook nodig. De invoering van een volledige leerladder in lerarenopleidingen, met een heldere rolverdeling in het werkveld van het onderwijs, is een standpunt dat de hogescholen delen. Een sterke focus op vakinhoudelijke en vakdidactische opleiding in de lerarenopleidingen is ook een belangrijk element van de engagementsverklaring ter versterking van de lerarenopleidingen, die de hogescholen met de minister van Onderwijs hebben ondertekend.

Het blijven voorzien van zowel bachelors als masters in het secundair onderwijs, is een aanbeveling die de hogescholen steunen. De organisatie van een master basisonderwijs door hogescholen in volle co-creatie met universiteiten, staat op de rails in uitvoering van de engagementsverklaring. Door de invoering van een inductiejaar, waarbij de startende leraar intensief wordt begeleid, verwerven de startende leraren de competenties die ze in interactie met het werkveld verder kunnen ontwikkelen. Door dit inductiejaar te formaliseren, wordt het een structureel on-

2. De wereld van morgen zal geleid worden door hoog opgeleide talenten met burgerzin.

2.1 Organiseren van een state-of-the-art opleidingsaanbod met studentsucces

“

Kwaliteitsvol onderwijs vraagt voldoende en bekwame leraren in een goed omkaderde context, aangepast aan de maatschappelijke realiteit van morgen. Kwaliteitsvol onderwijs vraagt bundeling van krachten, binnen en buiten het onderwijs, en bijgevolg een geïntegreerd kijken naar kinderen en jongeren. Ook lerarenopleidingen die intensief samenwerken met scholen, dragen sterk bij aan een verhoogde kwaliteit van onderwijs.”

Veerle Hendrickx
algemeen directeur
Karel de Grote Hogeschool

derdeel van de professionele ontwikkeling van de leraren. Essentieel is dat hier de gezamenlijke verantwoordelijkheid van lerarenopleidingen en scholen (met onderwijsverstrekkers en pedagogische begeleidingsdiensten) centraal staat. Hiervoor is een performant HR-beleid in de scholen nodig, dat starters ondersteunt in hun samenwerking met de lerarenopleidingen aan de hogescholen.

Leraren moeten zich sterker profileren in de vraag naar professionalisering, door te benadrukken waar ze behoefte aan hebben. Professionalisering moet vraaggestuurd gebeuren. De hogescholen beschikken over de nodige expertise om een relevant professionaliseringsaanbod vorm te geven, in nauwe samenwerking met de scholen. Een sterker en meer stimulerend beleid rond een leven lang leren draagt ook bij tot een mentaliteitswijziging in het onderwijs.

De rol van de lerarenopleidingen in een leven lang leren ligt in de kwaliteit die de hogescholen kunnen borgen door hun onderzoek en dienstverlening. De professionalisering die hogescholen aanbieden, verdient een keurmerk. Dat is waar ze in excelleren. Maak professionalisering verplicht, in samenhang met het HR-beleid en voorzie ook voldoende financiële middelen hiervoor.

7. Transitie van HBO5-verpleegkunde naar een graduaatsopleiding basisverpleegkunde

Alle HBO5-opleidingen van de Centra voor Volwassenenonderwijs zijn overgegaan naar graduaatsopleidingen aan de hogescholen, met uitzondering van de HBO5-verpleegkunde-opleiding aan de secundaire scholen. Deze opleiding wordt vandaag omgevormd naar een graduaat basisverpleegkunde en aangeboden in een samenwerkingsverband van de secundaire scholen met de hogescholen.

Het zou bestuurlijk eenvoudiger en consistentter zijn dat overheid de bevoegdheden, de verantwoordelijkheden en de daaraan gekoppelde financiële middelen voor het aanbieden van deze opleiding, volledig aan de hogescholen zou toewijzen. Zoals dat ook voor de andere graduaatsopleidingen het geval is. Ook de nodige decretale verankeringen kunnen dan éénduidiger uitgewerkt worden.

Zolang hiervoor echter geen draagvlak is, moeten minstens de samenwerkingsverbanden aangepast worden. Om de kwaliteit die gangbaar is voor de graduaatsopleidingen te kunnen voorzien, is het noodzakelijk dat er een 'governance' komt waarbij de hogescholen volle medebeslissingsbevoegdheid krijgen over de inhoudelijke organisatie van de opleiding en over de toewijzing van de financiële middelen aan de noden van de opleiding. Naast een opdracht van kwaliteitsborging moeten ook de andere opdrachten en verantwoordelijkheden die hogescholen op zich nemen, billijk vergoed worden.

“

Zonder adequate en betrouwbare financiering dreigt het lot van de graduaten een kroniek van een aangekondigde dood te worden.”

Stijn Coenen

algemeen directeur

Thomas More Hogeschool

2. De wereld van morgen zal geleid worden door hoog opgeleide talenten met burgerzin.

2. 2 Volwaardig investeren in onderzoek met maatschappelijke impact

Het praktijkgericht wetenschappelijk onderzoek aan de hogescholen speelt een steeds belangrijkere rol. Zo blijven de hogescholen als kennisorganisaties bij de tijd en stellen ook andere organisaties in staat om te innoveren en in te spelen op belangrijke maatschappelijke transitie. Het onderzoek is altijd gericht op het vinden van praktische oplossingen voor *real-world* problemen. Het praktijkgericht wetenschappelijk onderzoek aan de hogescholen en het fundamenteel wetenschappelijk onderzoek aan de universiteiten zijn geen concurrenten. Ze zijn complementair en versterken elkaar.

Het praktijkonderzoek aan de Vlaamse hogescholen blijft vandaag nog te veel onder de radar. Maar het is onder tussen wél uitgegroeid tot een belangrijke hefboom van innovatie voor bedrijven en organisaties en bij uitbreiding voor de hele Vlaamse economie en samenleving. De sterke band tussen hogescholen, lokale overheden, ondernemingen en zorginstellingen zorgt voor innovatieve projecten, vaak op het kruispunt van verschillende disciplines.

De unieke kracht en toegevoegde meerwaarde van het wetenschappelijk onderzoek aan de hogescholen ligt in de multidisciplinaire samenwerking en de co-creatie tussen onderzoekers, docenten, studenten en het werkveld. Een studie uit 2022, uitgevoerd door Scienceworks in opdracht van de Vlaamse regering, bevestigt dat deze samenwerking een van de beste garanties is voor het gebruik van onderzoeksresultaten in het werkveld.

Het praktijkgericht wetenschappelijk onderzoek vertrekt van de praktische kennisnoden en behoeften van het werkveld. Het moet leiden tot producten en diensten die rechtstreeks bruikbaar zijn in de praktijk. Voor bedrijven en organisaties die zelf niet altijd de expertise of de middelen hebben om te innoveren, is het praktijkonderzoek aan de hogescholen een grote meerwaarde. Het zorgt ervoor dat ze competitief kunnen blijven en pompt op die manier zuurstof in de Vlaamse economie. Het draagt bij aan de veerkracht en het innovatievermogen dat nodig is om de toekomstige transitie en uitdagingen succesvol aan te gaan.

Om de toonaangevende internationale positie van praktijkgericht onderzoek met impact in Vlaanderen uit te breiden en te behouden, zijn extra investeringen onontbeerlijk.”

Ben Lambrechts

algemeen directeur

Hogeschool PXL

Het praktijkonderzoek brengt de hogescholen zelf nog dichterbij het werkveld. Door mee te bouwen aan oplossingen voor de concrete noden en behoeften van bedrijven en organisaties begrijpen de hogescholen nog beter wat er leeft op het terrein. Dat is essentieel om het onderwijs in co-creatie met dat werkveld *up to date* te houden en studenten op te leiden die over de juiste kennis, vaardigheden en attitudes beschikken.

Een gedetailleerde OESO-analyse over de financiering van het hoger onderwijs in Vlaanderen toont aan dat de huidige basisfinanciering voor praktijkgericht onderzoek in hogescholen te laag is om het potentieel te ontsluiten. De hogescholen hebben nog een immens groeipotentieel om bij te dragen aan de regionale innovatie- en concurrentiekracht van bedrijven en organisaties. Maar om dat potentieel te ontsluiten, hebben ze nood aan een volwaardige structurele basisfinanciering.

Naast praktijkonderzoek dat verbonden is aan de professionele opleidingen doen hogescholen ook in hun *schools of arts* aan onderzoek in de kunsten. De finaliteit van dit onderzoek behelst de transformatie van de artistieke praktijk of de ontwerp praktijk, maar zorgt ook voor kennisproductie. De verschillende aspecten van het onderzoeksproces, methodes, *formats*, concepten, ... kunnen expliciet onderdeel uitmaken van het onderzoek in de kunsten.

Dit onderzoeksveld is academisch van aard, net zoals het onderzoek aan de universiteiten. Tussen het kunstonderwijs en het onderzoek in de kunsten bestaat een nauwe band. Die nauwe verbinding blijkt uit het delen van kennis en uit de samenwerkingen tussen onderzoekers, docenten en studenten die mee aan de basis liggen van de breed gedragen onderzoekscultuur in de *schools of arts*.

Voor de maritieme wereld bouwt de Hogere Zeevaartschool strategisch basisonderzoek uit, met Europees potentieel. De nauwe band van dit onderzoek met het maritiem onderwijs vormt de basis van een breed gedragen onderzoekscultuur binnen de opleidingen.

2. De wereld van morgen zal geleid worden door hoog opgeleide talenten met burgerzin.

2. 2 Volwaardig investeren in onderzoek met maatschappelijke impact

Om de ambities van onderzoek aan de hogescholen te realiseren, moet de Vlaamse regering samen met alle betrokken partners inzetten op de volgende hefbomen:

- 1. Voorzien van een volwaardige structurele basisfinanciering voor praktijkonderzoek**
- 2. Volwaardig erkennen van artistiek onderzoek aan de schools of arts**

1. Voorzien van een volwaardige structurele basisfinanciering voor praktijkonderzoek

De zogenaamde PWO-middelen vormen de stabiele kern van de onderzoeksmiddelen aan de hogescholen. Die werden opgevat als een projectmatige financiering voor praktijkgerichte wetenschappelijke onderzoeksprojecten van bepaalde duur en als financiering voor de nodige omkadering of randvoorwaarden. Deze middelen worden tussen de hogescholen verdeeld, op basis een voortschrijdend gemiddelde van het aantal opgenomen studiepunten.

Overeenkomstig de regelgeving zetten de hogescholen de PWO-middelen nu in voor twee elementen:

- Eerst en vooral het verrichten van praktijkgericht onderzoek in de vorm van projecten met een bepaalde duur
- In beperktere mate het financieren van een basisomkadering van onderzoek, dat noodzakelijk is om een kwaliteitsvolle en professionele werking te verzekeren en aan de beleidsverwachtingen te voldoen. Deze basisomkadering kan meerdere vormen aannemen:
 - Administratieve ondersteuning (contractopvolging, budgetten, rapporteringen, jaarverslagen, uitbouw administratieve systemen, personeelsbeheer, ...)
 - Juridische ondersteuning (overeenkomsten, IP, licenties, GDPR)
 - Inhoudelijke ondersteuning (zoektocht naar financieringskanalen, uitwerken van offertes en voorstellen, professionalisering voor onderzoekers, kwaliteitsborging, netwerking, *open science*)
 - Procesmatige ondersteuning (GDPR, ethische commissies, data management, beheer en bewaren output, communicatie, IP-advies, ...)

Naast de PWO-middelen zijn er andere middelen die hogescholen verwerven om hun onderzoek en de band met het werkveld te versterken. Bijkomende onderzoeksfinanciering verwerven de hogescholen vooral extern en competitief via lokale, regionale of Europese overheden of subsidieverstrekters, en/of in opdracht van bedrijven of organisaties (het zogenaamde contractonderzoek).

2. De wereld van morgen zal geleid worden door hoog opgeleide talenten met burgerzin.

2. 2 Volwaardig investeren in onderzoek met maatschappelijke impact

Een belangrijk Vlaams financieringsinstrument is het Blikopener-programma, dat gericht is op de doorstroom van kennis en expertise uit onderzoek naar bedrijven en social profit organisaties. Daarnaast zijn er ook de oproepen voor onderzoeksinfrastructuur waarmee de hogescholen noodzakelijke investeringen voor onderzoek kunnen verrichten. Het TETRA-kanaal van het Vlaams Agentschap voor Innovatie en Ondernemen (VLAIO) is dan weer gericht op collectieve kennis- en technologietransfers. Ook Europees verwerven hogescholen heel wat onderzoeksmiddelen.

Al deze financieringsvormen, zowel PWO als externe financiering, hebben met elkaar gemeen dat ze projectmatig zijn en gebonden aan een projectlogica met beperkte duurtijd. Dit rijmt slechts ten dele met de doelen van praktijkgericht wetenschappelijk onderzoek, namelijk innovatie die een duurzame impact heeft op het werkveld en de samenleving. Sterk praktijkgericht wetenschappelijk onderzoek en het versterken van innovatie vergt structurele samenwerking tussen mensen, disciplines, docenten en onderzoekers en tussen hogescholen en andere kennispartners, zoals universiteiten. Maar het vergt vooral veel samenwerking met het werkveld. Die samenwerking is gebaseerd op vertrouwen, duurzame relaties en een gedeelde doelstelling.

Een sterk praktijkgericht onderzoeksexpertisecentrum beschikt daarom over een ruim portfolio aan projecten die banden hebben met werkveldpartners, kennisinstellingen, overheidsinstanties en burgers: de *'quadruple helix'*. Die samenwerking dient niet enkel om onderzoeksresultaten ingang te laten vinden in het werkveld en de bredere maatschappij (disseminatie en valorisatie). Ze dient vooral om gezamenlijk een onderzoeksagenda voor de middellange termijn op te stellen, om projectideeën te verkennen en te ontwerpen, en om onderzoek uit te voeren.

Binnen de scope van een project is er vaak ook onvoldoende tijd en financiering om de uitgewerkte oplossingen ook te implementeren. Dat noemen ze de *'innovation gap'*. De studie van Scienceworks toont dat de implementatie van onderzoeksresultaten de additionele toegevoegde waarde van het praktijkgericht onderzoek voor de economie en de samenleving alleen maar versterkt.

De relatie met het werkveld overleeft moeilijk wanneer onderzoekers werken van project naar project. Een belangrijke voorwaarde om impact te creëren via praktijkgericht onderzoek is dat de relatie met het werkveld continu uitgebouwd, onderhouden en gedragen wordt. De huidige omvang van de middelen staat de hogescholen niet toe om sterk in te zetten op (middel)langetermijn onderzoeksagenda's en expertise-opbouw, die nochtans noodzakelijk is om specifieke innovatienoden uit het werkveld doelgericht aan te pakken.

Expertise wordt gedragen door mensen. Een vaste kern van senior-onderzoekers is noodzakelijk om onderzoek te laten doorwerken in de praktijk en om onderwijs te versterken vanuit onderzoek. Omdat quasi alle financiering projectmatig is, is het voor de hogescholen geen sinecure om deze vaste kern van onderzoekers in dienst te houden, laat staan om op (middel)lange termijn expertise in een onderzoeksteam uit te bouwen.

Projectfinanciering schiet structureel tekort

De conclusie is dat praktijkgericht wetenschappelijk onderzoek pas tot zijn volle sterkte komt als het vertrekt vanuit een praktijkgerichte onderzoeksagenda op middellange termijn, met duurzame partnerschappen. Om die doelstelling te bereiken, schiet louter projectfinanciering met beperkte duurtijd tekort. Om praktijkgericht onderzoek structureel met het onderwijs en werkveld te verbinden en om blijvend toegevoegde waarde te creëren, is een verhoogde basisfinanciering nodig die doorwerkt op middellange termijn.

De Vlaamse hogescholen pleiten daarom voor een volwaardige structurele basisfinanciering voor praktijkgericht onderzoek. Met een structurele basisfinanciering kunnen onderzoeksexpertisecentra aan hogescholen duurzame expertise opbouwen, via een kern van senior-onderzoekers met een termijnperspectief. Alleen zo zullen de hogescholen nog beter in staat zijn om onderzoeks- en innovatie-agenda's uit te voeren op (middel)lange termijn, met grotere kansen op valorisatie in de praktijk.

De Vlaamse hogescholen engageren zich daarom om hun speerpuntenbeleid verder aan te scherpen en onderling af te stemmen om hun expertise te bundelen en voldoende grote onderzoeksgroepen te vormen. Deze bundeling van kennis is cruciaal om een loopbaanstrategie uit te stippelen voor onderzoekers (met inbegrip van professionalisering en carrièreperspectieven), en om een structurele samenwerking uit te bouwen met het werkveld en de universiteiten.

De hogescholen kunnen deze structurele financiering voor praktijkgericht onderzoek bovendien gebruiken als hefboom om externe onderzoeksfinanciering op te halen. Complementariteit en samenwerking tussen hogescholen zijn noodzakelijke randvoorwaarden om de basisfinanciering kosteneffectief te besteden.

2. De wereld van morgen zal geleid worden door hoog opgeleide talenten met burgerzin.

2. 2 Volwaardig investeren in onderzoek met maatschappelijke impact

De hogescholen stellen de volgende kostenefficiënte aanpak voor:

- Een toename voor PWO van recurrent 20 miljoen euro extra vanaf 2024. De hogescholen vragen uiteraard geen blanco cheque. De structurele basisfinanciering wordt gekoppeld aan duidelijke criteria:
 - Geen competitie tussen hogescholen, maar wel samenwerking volgens een speerpuntenbeleid waarin de hogescholen heldere keuzes maken
 - Een onderzoeksbeleid in eigen regie van de hogescholen, onderbouwd met een onderzoeks- en valorisatiereglement om nog meer maatschappelijke en economische impact te creëren
 - (Internationale) samenwerking met externe partners (overheden, sectororganisaties, werkgeversorganisaties, en hun leden en met wetenschappelijke instellingen, waaronder ook universiteiten, ...)
 - De structurele basisfinanciering van de Vlaamse regering is een hefboom om externe financiering op te halen voor praktijkonderzoek
- Een toename van recurrent 10 miljoen euro extra vanaf 2029:
 - Mits het behalen van bovengenoemde criteria-set voor de volledige PWO-enveloppe
 - Samenwerking tussen hogescholen via regionale afstemming rond de speerpunten van het praktijkonderzoek, het bundelen van expertise en voldoende grote onderzoeksgroepen
 - Kwalitatieve opschaling van een beleid rond wetenschappelijke integriteit en de professionalisering van onderzoekers
 - Het praktijkonderzoek aan de hogescholen voldoet aan de Europees gangbare criteria in *open science*-beleid
 - Het uitzetten van een onderzoekagenda op middellange termijn, met inbegrip van de link met onderwijs en werkveld, themazetting, geplande acties en opvolging in een meerjarenprogrammatie

In onze buurlanden en naburige regio's is er ook duidelijk een trend waarbij praktijkgericht onderzoek meer waardering krijgt en kan rekenen op steeds hogere financiering. Om de toonaangevende internationale positie van ons Vlaams praktijkgericht onderzoek te behouden en te versterken, zijn extra investeringen dus ook onontbeerlijk.

“

De effectieve uitbouw van het artistiek onderzoek vergt een eigen toegang voor de kunsten tot het Fonds voor Wetenschappelijk Onderzoek, met de daarbij horende, bijkomende financiële injectie.”

Pascale De Grootte

algemeen directeur

AP Hogeschool Antwerpen

2. Volwaardig erkennen van artistiek onderzoek aan de schools of arts

Onderzoek in de kunsten maakt al meer dan twintig jaar formeel deel uit van het internationale onderzoekslandschap. Muzikanten, acteurs, dansers, beeldend kunstenaars, ... doen aan onderzoek dat zelfs kan resulteren in een academisch doctoraat in de kunsten.

De *schools of arts* hebben de decretale opdracht gekregen om dit onderzoek in de kunsten uit te voeren. De onderzoeksoutput van dit onderzoek wijkt af van de klassieke academische wetenschapsoutput (publicaties en citaties), maar is een bijzonder waardevolle en gelijkwaardige aanvulling.

Het artistiek onderzoek kan echter niet rekenen op een gelijkwaardige financiering of een gelijkwaardige toegang binnen het Fonds Wetenschappelijk Onderzoek (FWO). In 2023 bedroegen de middelen voor artistiek onderzoek 21 miljoen euro, op een onderwijsenveloppe van 84 miljoen euro. Dat is een verhouding tussen onderwijs- en onderzoeksmiddelen van 75/25, terwijl die aan de universiteiten 55/45 bedraagt. De *schools of arts* vragen dat de Vlaamse overheid voor de basisfinanciering van hun onderzoek eenzelfde verhouding hanteert als die aan de universiteiten.

Gelet op de relevantie van artistiek onderzoek hechten de *schools of arts* er belang aan dat de output van hun onderzoek zichtbaarder wordt, zonder te moeten terugvallen op de klassieke bibliometrie die voor het onderzoek in de kunsten immers niet geschikt is. In overleg met ECOOM-VUB ontwikkelden de *schools of arts* alvast een aangepast registratieformat (ADRO). Het is dus mogelijk om de specifieke onderzoekoutput van het onderzoek in de kunsten via een aangepast format te registreren in het FRIS-platform.

2. De wereld van morgen zal geleid worden door hoog opgeleide talenten met burgerzin.

2.3 Internationalisering versterken, essentieel voor een open blik op de toekomst

“De wereld is een dorp geworden”, luidt de boutade. Digitale technologie heeft grenzen en continenten doen vervagen. In de geglobaliseerde wereld van vandaag zullen onze alumni werken voor bedrijven en organisaties die internationaal actief zijn. Internationale en interculturele competenties zijn een grote troef geworden. Dat betekent dat ook de hogescholen zelf sterk internationaal georiënteerd moeten zijn, en meertaligheid moeten aanmoedigen.

De hogescholen kunnen het belang van internationale ervaringen niet genoeg in de verf zetten. Niet alleen voor studenten, maar ook voor docenten en onderzoekers. Ze dragen bij tot de persoonlijke en professionele ontwikkeling. Internationale ervaringen laten werkgevers zien dat studenten over aanpassingsvermogen en cultureel bewustzijn beschikken, en het vermogen hebben om te gedijen in diverse werkomgevingen.

Internationalisering aan hogescholen is tweerichtingsverkeer

De Vlaamse hogescholen zenden hun studenten, docenten en onderzoekers uit via internationale uitwisselingsprogramma's, stages, ... Die vormen een vruchtbare bodem, een uitdagende omgeving die aanmoedigt om te excelleren. Omgekeerd ontwikkelen de hogescholen zelf curricula met een sterke internationale aantrekkingskracht op buitenlandse studenten, docenten en onderzoekers. Eén van de oplossingen voor de krapte op de Vlaamse arbeidsmarkt is het gericht aantrekken van buitenlands talent. De hogescholen spelen daar een belangrijke rol in.

Sterke internationale talenten die hier opportuniteiten aangereikt krijgen, versterken het socio-economisch weefsel van onze regio. Het kan contradictorisch lijken, maar net door onze hogescholen internationaal op de kaart te zetten, stoppen we de *braindrain* van Vlaams talent. Wie binnen de eigen regio kan excelleren en competenties ten volle kan laten renderen, hoeft immers niet uit te wijken naar het buitenland.

“

*Verder internationaliseren voor de Vlaamse hogescholen is een must.
Het is dé voorwaarde om onze onderwijs- en onderzoeksopdracht,
onze dienstverlening op internationaal kwaliteitsniveau te handhaven.”*

Frederik D'hulster

algemeen directeur

Hogeschool West-Vlaanderen

Er werden de voorbije jaren al belangrijke stappen gezet in het versterken van de internationale en interculturele competenties van de Vlaamse hogescholen. In internationale contexten gaan ze ondertussen door het leven als 'Universities of Applied Sciences and Arts', zoals dat voor hogescholen gangbaar is in Europa en bij de Europese Commissie. Die Engelse vertaling is geen detail. Het is bijvoorbeeld belangrijk om toegang te (blijven) krijgen tot internationale *partnerships*, waaronder ook de *European University Alliances*.

Verder internationaliseren is voor de Vlaamse hogescholen dan ook een must. Het is een noodzakelijke voorwaarde om onze onderwijs- en onderzoeksopdracht op internationaal kwaliteitsniveau te handhaven. Hogescholen moeten de ambitie hebben om de internationale arena te betreden en zich te integreren in relevante internationale netwerken.

Daarom zijn bijkomende stappen nodig om de internationalisering aan de Vlaamse hogescholen verder uit te bouwen met de volgende hefboomen:

- 1. Nog meer buitenlandse studenten aantrekken**
- 2. Nog meer buitenlandse docenten aantrekken**
- 3. Een geïntegreerde internationaliseringsstrategie voor het hoger onderwijs realiseren**
- 4. Duurzame ontwikkeling een plaats geven in een internationaliseringsstrategie**

2. De wereld van morgen zal geleid worden door hoog opgeleide talenten met burgerzin.

2.3 Internationalisering versterken, essentieel voor een open blik op de toekomst

1. Nog meer buitenlandse studenten aantrekken

De regelgeving rond anderstalige opleidingen is een knelpunt voor de Vlaamse hogescholen. Ze staan het aantrekken van internationaal talent in de weg en verzwakt dus de internationale concurrentiepositie van ons hoger onderwijs. Niet alleen de hogescholen zijn vragende partij om die regels te versoepelen, ook Vlaamse ondernemingen en organisaties drongen daar eerder al herhaaldelijk op aan.

De Vlaamse hogescholen pleiten ervoor om zowel voor masters als voor bachelors dezelfde regels te hanteren:

- Vandaag is een bacheloropleiding officieel anderstalig wanneer 18,33% van de opleidingsonderdelen in een andere taal onderwezen wordt. De hogescholen willen de grens voor *'anderstalige bacheloropleidingen'* optrekken naar 50%.
- Ook de maximumgrens voor anderstalige bacheloropleidingen moet omhoog. Vandaag mag slechts 9% van de bacheloropleidingen aan de hogescholen anderstalig zijn. Dat is te weinig om internationaal op het hoogste niveau mee te spelen. De hogescholen pleiten ervoor om de maximumgrens voor anderstalige bacheloropleidingen op te trekken naar 35%. Dat wil absoluut niet zeggen dat de hogescholen lukraak opleidingen gaan *'verengelsen'*. Ze moeten uiteraard voor elke opleiding de meerwaarde van die Engelstalige variant voor de student, het werkveld en de maatschappij kunnen aantonen.

“

Een waarderende focus op meertaligheid is een noodzakelijke stap om de beste onderwijskansen voor studenten van de 21e eeuw te verzekeren. Respect voor en de ondersteuning van het Nederlands blijft daarbij centraal staan.”

Dennis Cluydts

algemeen directeur

Erasmushogeschool Brussel

2. Nog meer buitenlandse docenten aantrekken

Een normatieve regelgeving staat niet alleen het aantrekken van buitenlandse studenten in de weg, ze zet ook een rem op het aantrekken van buitenlandse docenten. Deze laatsten zijn nochtans bijzonder waardevol. Ze brengen studenten nieuwe inzichten bij en een andere, unieke kijk op hun vakdomein. Kruisbestuivingen tussen Vlaamse en internationale docenten versterken het opleidingsaanbod van de Vlaamse hogescholen.

De taalregels moeten soepeler als we internationale experts willen aantrekken om les te geven aan de Vlaamse hogescholen. Vlaanderen moet even gemakkelijk buitenlandse docenten en lectoren kunnen inschakelen als andere niet-Engelssprekende landen in Europa. Daarom vragen de hogescholen om de bestaande resultaatsverbintenis (taalniveau Nederlands B2 na vijf jaar) om te zetten naar een maximale inspanningsverbintenis.

3. Een geïntegreerde internationaliseringsstrategie voor het hoger onderwijs realiseren

De hogescholen zijn geen eilandjes. Daarom zijn ze vragende partij voor het ontwikkelen en uitvoeren van een geïntegreerde internationaliseringsstrategie voor het hoger onderwijs. ‘Geïntegreerd’, omdat zo’n strategie ingebed is in een bredere Vlaamse strategie die verschillende beleidsdomeinen overspant.

Onderwijs is nu eenmaal vanzelfsprekend gelinkt aan andere beleidsdomeinen en maatschappelijke fenomenen: van werk, vergrijzing en knelpuntberoepen tot onderzoek en ontwikkeling, internationale handel, ...

De verdere internationalisering van de Vlaamse hogescholen zal een positieve impact hebben op tal van andere maatschappelijke en economische domeinen. Een internationaliseringsstrategie voor het hoger onderwijs zal dus ook de internationale positie en reputatie van Vlaanderen als regio verder versterken. Een academische diplomatie is hiervoor een essentieel beleidsinstrument.

2. De wereld van morgen zal geleid worden door hoog opgeleide talenten met burgerzin.

2.3 Internationalisering versterken, essentieel voor een open blik op de toekomst

4. Duurzame ontwikkeling een plaats geven in een internationaliseringsstrategie

VLIR-UOS is het voornaamste platform voor internationale samenwerking tussen hogeronderwijsinstellingen in het kader van duurzame ontwikkeling. De Vlaamse hogescholen maken hier samen met de universiteiten deel van uit. Met middelen van de federale overheid fungeert de organisatie vandaag als het belangrijkste financieringskanaal voor partnerschappen tussen academici, docenten en studenten uit Vlaanderen en het globale zuiden. Door partnerschappen te ondersteunen die gericht zijn op wederzijdse capaciteitsontwikkeling versterkt dit platform hogeronderwijsinstellingen om hun maatschappelijke rol op te nemen als motor voor duurzame ontwikkeling.

VLIR-UOS kent ook beurzen toe voor onderwijsprogramma's. Zo ondersteunt het de opleiding van studenten en professionals tot kritische en deskundige wereldburgers die in staat zijn om de globale maatschappelijke uitdagingen aan te pakken.

De hogescholen vragen, samen met de universiteiten, dat de federale overheid (of, bij een verdere regionalisering van de bevoegdheid van ontwikkelingssamenwerking, de Vlaamse overheid) haar budgettair engagement voor universitaire ontwikkelingssamenwerking (UOS) ten minste consolideert, en zo mogelijk opnieuw verhoogt tot het niveau van 2014-2016. Gelet op de grote maatschappelijke uitdagingen en het stijgend aantal onderzoekers en academici, docenten, professionals en studenten die zich actief willen inzetten voor duurzame ontwikkeling is een budgettair groeipad aangewezen. De impact van het UOS-model en de kostenefficiëntie worden internationaal gewaardeerd.

De hogescholen dringen ook aan op verdere administratieve vereenvoudiging. Die draagt bij aan efficiëntiewinst en budgetmaximalisatie, maar verlaagt ook de drempel voor hogeronderwijsinstellingen om in te stappen in UOS. Deze budgettaire uitdagende tijden creëren een momentum voor de overheid om hier versneld werk van te maken.

2.4 Bestuurskracht en financiële ruimte voor hogescholen versterken

Een algemene toekomstvisie voor het hoger onderwijs, zoals de Vlaamse hogescholen die in dit memorandum uitwerken, staat in scherp contrast met de huidige overheidskoers in het hogeronderwijsbeleid. Vandaag worden maatregelen zonder kompas over decreten en legislaturen heen verkaveld. De resultaten zijn doorgaans zeer technische decretale en regelgevende ingrepen, die de hogescholen naar de letter moeten uitvoeren, vaak met bijhorende rapportering. Dit zet de bestuurskracht van de hogescholen onnodig onder druk.

Vandaag ligt de focus van alle actoren vooral op de implementatie van de achtereenvolgende decreten en reglementeringen, zonder oog voor de overkoepelende impact. Staat er bijvoorbeeld nog iemand stil bij wat achtereenvolgens het overdragen van de masteropleidingen, het inbedden van de graduaatsopleidingen in een tijdsbestek van nauwelijks tien jaar betekende voor de inhoudelijke kijkvensters, de cultuur, de expertise, de energie, de processen, de organisatie en het profiel van een levende hogeschoolorganisatie?

De Vlaamse hogescholen werken democratiserend, emanciperend, laagdrempelig én fijnmazig. Ze bieden in co-creatie met het werkveld en de samenleving een krachtige leeromgeving, waarin uiterst relevante opleidingen competente professionals voortbrengen. Vaak vullen die professionals knelpuntberoepen in. De hogescholen zijn de meest wendbare én gerationaliseerde onderwijsinstellingen in Vlaanderen. Hun engagement, en dat van hun medewerkers, maakt veel mogelijk voor de studenten, de maatschappij, de regio, de overheid en het personeel.

Het is jammer vast te stellen dat bij de overheid een duidelijke toekomstvisie ontbreekt en dat de verenging van het debat tot kwantitatieve normen of centraal gestuurde overheidsregulering eerder regel dan uitzondering is. Een strategische kijk op de rol van het hoger onderwijs in Vlaanderen dringt zich op. Dat moet gaan over de plaats van hogescholen en universiteiten, van masters, professionele bachelors en graduataten, van fundamenteel en praktijkonderzoek dat gericht is op de versterking van de economie en de samenleving. Zo'n fundamenteel debat vormt het enige kader voor de versterking van de bestuurskracht en de financiering van de Vlaamse hogescholen.

Als moderne organisaties willen de hogescholen efficiëntiewinsten boeken door ook in te zetten op een toekomstgerichte data- en digitale strategie. In het hoger onderwijs is er een evolutie aan de gang richting digitalisering, flexibilisering en internationalisering. Dit heeft een impact op de student, de hogeschool én de overheid. Studenten kunnen hun leerpad steeds meer op maat en op hun arbeidsmarktperspectief uitzetten.

2. De wereld van morgen zal geleid worden door hoog opgeleide talenten met burgerzin.

2.4 Bestuurskracht en financiële ruimte voor hogescholen versterken

De hogeschool biedt studenten steeds meer keuzevrijheid bij het samenstellen van hun curriculum, zowel binnen als buiten de eigen instelling en over internationale grenzen heen. Voor werkenden ontstaan mogelijkheden om onderwijs te volgen op een zelfgekozen plaats en tijdstip. Tegelijkertijd blijft de overheid het wettelijk kader bepalen. De hogescholen moeten dus samen met de overheid aan de slag om een datastrategie en een *roadmap* uit te stippen die onderwijsdata veilig, transparant en efficiënt ontsluit. Het opzetten van een onderwijsidentiteit voor alle studenten op alle Vlaamse campussen is een eerste belangrijke gemeenschappelijke doelstelling.

Kortom, bestuurskracht is een component van een gedeelde strategie waar de overheid én de hogescholen zich allebei achter scharen. Dat betekent dat de overheid zelfkritisch moet kijken naar de toenemende eisen die ze stelt aan hogescholen op vlak van administratie, rapportering, controle en verantwoording. Hetzelfde geldt voor eenzijdige ingrepen in de onderwijsprocessen. Uiteraard zijn verantwoording en dialoog essentieel in een sterk gesubsidieerde sector, maar de kloof tussen de sterk gegroeide verwachtingen en het gebrek aan financiële ondersteuning voor die bijkomende inspanningen is wel erg groot geworden. Als er ergens ruimte is voor rationalisering is het wel bij het vermijden van planlasten.

Toon vertrouwen in de hogescholen, geef hen autonomie in de brede zin van het woord. Volgende hefbomen kunnen de bestuurskracht van de hogescholen versterken:

- 1. Werk maken van deregulering, autonomie en wetgevingskwaliteit**
- 2. Hogescholen versterken als een aantrekkelijke werkgever met een modern HR-beleid**
- 3. Voorzien van voldoende basisfinanciering voor hogescholen**

1. Werk maken van deregulering, autonomie en wetgevingskwaliteit

De komende jaren ontwikkelen hogescholen zich nog sterker als wendbare organisaties die sterk verbonden zijn met de samenleving en het vermogen hebben om op veranderingen te reageren. Iedere hogeschool maakt daarbij eigen keuzes binnen de eigen context en strategie.

Dit vraagt om een krachtig bestuur, dat wendbaarheid stimuleert en kiest voor leiderschap van de hogeschool in de samenleving. Het neemt hiervoor, met een gepaste *'corporate governance'*, de nodige strategische beslissingen die professionele *managementteams* voorbereiden en uitvoeren.

Cruciaal in deze bestuursorganisatie is dat bevoegdheden en verantwoordelijkheden samenvallen. Daarom is het essentieel dat de overheid de hogescholen maximale autonomie geeft in de uitvoering van hun opdrachten. De hogescholen hebben geen centralistische programmatische sturing nodig, maar een flankerend overheidsbeleid dat vertrekt van vertrouwen en hen maximaal ruimte geeft om hun onderwijs- en onderzoeksopdracht te realiseren.

Om dit waar te maken, stellen de hogescholen volgende maatregelen voor:

- De autonomie van de hogescholen wordt hersteld. Het bestaande wetgevend en regelgevend kader wordt getoetst op het subsidiariteitsbeginsel, dat uitgaat van onze visie op het hoger onderwijs. Concreet betekent dit dat de hogere instanties niets moeten beslissen of doen, wat ook door de lagere instanties kan gebeuren. Dit hangt samen met een resolute keuze voor het principe van enveloppefinanciering en veel minder voor het principe van het toekennen van *'gekleurde'* financiële middelen.
- Een toets van deregulering en administratieve vereenvoudiging wordt op de Codex Hoger Onderwijs toegepast, om zo tot een daadwerkelijke reductie te komen van de planlasten.
- Bij nieuwe maatregelen die de overheid neemt, voert ze een impacttoets uit om te onderzoeken welke gevolgen de beleidsbeslissingen hebben op de werking, het personeel en de studenten in de hogescholen.
- Voor een efficiënte rapportering, controle en verantwoording wordt het principe van *single audit* consistent toegepast.

2. De wereld van morgen zal geleid worden door hoog opgeleide talenten met burgerzin.

2.4 Bestuurskracht en financiële ruimte voor hogescholen versterken

2. Hogescholen versterken als een aantrekkelijke werkgever met een modern HR-beleid

'The war for talent'. Organisaties en bedrijven vechten op de krappe arbeidsmarkt om talent. Ook de hogescholen ontsnappen niet aan die *'war for talent'*. Daarom is er een beleid nodig waarmee de hogescholen zich als aantrekkelijke werkgever kunnen positioneren. Ze zijn vragende partij om een sterk en modern HR-beleid te kunnen ontwikkelen met de nodige autonomie om talent aan te trekken, te waarderen en te doen groeien.

Contractueel/statutair

Eén van de belangrijkste obstakels voor zo'n hedendaags HR-beleid is het onderscheid tussen contractueel en statutair personeel. Deze *'erfenis'* is natuurlijk geen exclusief probleem van de hogescholen. Daarbovenop kampen de hogescholen ook nog met een onderscheid tussen onderwijzend personeel (OP) en administratief-technisch personeel (ATP).

De hogescholen blijven voorstander om maximaal statutaire ambten in te richten. Daar zijn belangrijke inhoudelijke argumenten voor, zoals de academische vrijheid of het civiel effect ten aanzien van derden. Maar ook budgettair is het binnen de huidige klijtlijnen de komende jaren niet mogelijk om alle kenmerken van het statutair personeelsstatuut te implementeren voor het contractueel kader.

Laat ons wel beginnen met een belangrijke eerste stap. Binnen het statutair kader zijn de verschillen tussen onderwijzend en administratief-technisch personeel steeds minder relevant. Het onderscheid belemmert de wendbaarheid voor de organisatie en staat de realisatie van een dynamisch, modern loopbaanbeleid in de weg. Opdrachten worden steeds minder puur onderwijzend of puur administratief-technisch. Verschillen in verloning, verlof- en ziekte-regeling stellen hogescholen voor praktische problemen en creëren artificiële verschillen tussen medewerkers. Gelet op het toenemend belang van praktijk- en artistiek onderzoek willen de hogescholen ook een duurzaam loopbaanbeleid kunnen voeren voor hun onderzoekers.

Om een aantrekkelijke werkgever te kunnen zijn, pleiten de hogescholen ervoor om de arbeidsvoorwaarden te moderniseren en de personeelsstatuten maximaal te harmoniseren.

“

De Vlaamse hogescholen ontwikkelen een sterk en modern HR-beleid en willen de nodige autonomie om talent aan te trekken, te waarderen en te doen groeien.”

Simon Van Damme
algemeen directeur
LUCA School of Arts

Moderniseren van arbeidsvoorwaarden

- De hogescholen vragen de mogelijkheid om personeelsleden aan te werven, te bevorderen en te verlonen op basis van competenties en kernwaarden van de hogescholen. Diplomavereisten zijn en blijven belangrijk, maar we stappen af van een rigide focus op diplomavereisten en junior profielen versus senior profielen.
- De competenties die studenten zoeken, veranderen mee met maatschappelijke evoluties en de behoeften van het werkveld. Dat betekent dat ook de competenties die gevraagd worden van docenten en lectoren mee evolueren. De hogescholen willen die lesgevers zelf selecteren en laten ontwikkelen op basis van toekomstgerichte competenties. Die overstijgen vaktechnische en pedagogische vaardigheden en focussen bijvoorbeeld ook op probleemoplossend denken en innovatieve creativiteit, sociale vaardigheden, multidisciplinair en digitaal samenwerken, en zelfleiderschap.
- Daarvoor is ook een hedendaags functionerings- en evaluatiebeleid nodig, dat gestoeld is op vertrouwen, eigenaarschap en wendbaarheid.
- Het baremieke systeem aan de hogescholen moet fijnmaziger. In de toekomst moet het mogelijk zijn om variatie te creëren in de secundaire arbeidsvoorwaarden, zoals het uitwerken van cafetariaplannen.

2. De wereld van morgen zal geleid worden door hoog opgeleide talenten met burgerzin.

2.4 Bestuurskracht en financiële ruimte voor hogescholen versterken

Maximale harmonisering van statuten en arbeidsvoorwaarden

De hogescholen pleiten ervoor om de schotten tussen de verschillende statuten stapsgewijs af te schaffen en op die manier meer uitwisselbaarheid mogelijk te maken. De Vlaamse hogescholen stellen een maximale harmonisatie van de verschillende statuten voor.

- De hogescholen vragen om het OP-statuuut en het ATP-statuuut dichter bij elkaar te brengen. Opdrachten zijn vandaag al veel minder puur onderwijzend of puur administratief-technisch. De grens tussen de statuten vervaagt in de realiteit, maar niet op papier. De brede variëteit in de ATP-loonschalen bestaat veel minder voor de OP-loonschalen. Ook de verschillen tussen de verlof- en ziekteregeelingen zijn anno 2024 nog moeilijk verdedigbaar. Een moderner, geharmoniseerd systeem moet voor meer interne mobiliteit zorgen in de hogescholen en een loopbaanbeleid mogelijk maken dat duurzame, flexibele loopbaanpaden uittekent.
- De verschillende statuten zorgen voor bijkomende, complexe administratieve lasten. Daarom vragen de hogescholen om het eenvoudiger te maken voor werknemers om statuten te combineren, zonder dat die combinatie voor extra planlast zorgt.
- Het belang van praktijkgericht wetenschappelijk onderzoek (PWO) groeit, en het aantal onderzoekers aan de hogescholen neemt toe. De hogescholen willen onderzoeken of er een apart statuut voor onderzoekers nodig is of dat ze beter onder een geharmoniseerd statuut vallen. Vandaag verschillen de arbeidsvoorwaarden voor een OP'er die belast is met een onderzoeksopdracht sterk van de voorwaarden voor een contractueel onderzoeker. De 'talentenmarkt' voor onderzoekers is bijzonder internationaal en bijzonder competitief. Als we sterke onderzoekers hier willen houden of naar Vlaanderen willen halen, is het belangrijk om deze experts aantrekkelijke arbeidsvoorwaarden te kunnen bieden.
- Er is een discrepantie tussen de pensioenopbouw voor statutair personeel en contractueel personeel aan de hogescholen. Het is budgettair onrealistisch om vandaag iedereen statutair aan te stellen (ook al heeft dat statuut voordelen voor de academische vrijheid of voor het aantrekken van talent uit andere sectoren), maar het is wel belangrijk dat ook contractueel personeel een ruimer pensioen kan opbouwen. De hogescholen kunnen daar met hun beperkte financiële slagkracht onmogelijk voor zorgen.

De overheid werkt best een betaalbare tweede pijler voor de pensioenopbouw van contractuele medewerkers aan hogescholen uit. Ook de onderzoekers aan de hogescholen dringen aan op een tweede pensioenpijler om een zekere financiële toekomst op te bouwen. Om onderzoekers met een senior profiel voldoende zekerheid en perspectief te bieden, moeten de Vlaamse hogescholen zich profileren als echte expertisecentra. Het opbouwen van voldoende pensioenrechten is een essentieel onderdeel van zo'n pakket.

De Vlaamse Hogescholenraad vraagt om bovengenoemde maatregelen samen met de vakorganisaties in de schoot van het Vlaams Overlegcomité-Hoger Onderwijs beleidsmatig uit te werken, ter voorbereiding van een overleg met de regering en, in fine, van de nodige aanpassingen in de Codex Hoger Onderwijs.

3. Voorzien van voldoende basisfinanciering voor hogescholen

Hogeschoolopleidingen hebben voor de overheid en de belastingbetaler een uitstekende verhouding van investering versus maatschappelijk rendement. Na een opleiding van twee jaar in de graduat en drie jaar in de professionele bacheloropleidingen studeren hogeschoolstudenten af met een volwaardig hoger onderwijsdiploma, waarmee ze onmiddellijk inzetbaar zijn op de arbeidsmarkt. Een aantal studenten kiest, al dan niet via een schakelprogramma, ook voor een bijkomende masteropleiding. Het is een gedeelde verantwoordelijkheid om zorg te blijven dragen voor de leerladder en erover te waken dat studiekeuzers de juiste keuze maken in het hoger onderwijs. Een waaierstrategie in het hoger onderwijs is hiervoor een eerste essentiële beleidskeuze die ook een efficiëntere inzet van middelen zal realiseren.

Voor de hogescholen is het vanzelfsprekend dat de kwaliteit van hun onderwijs, hun praktijk- en artistiek onderzoek en hun dienstverlening gewaarborgd blijft. Het is ook vanzelfsprekend dat hogescholen wendbaar zijn om in te spelen op de vele transities in de samenleving en zo hun onderwijs en onderzoek *state of the art* houden. Dit kost geld, maar het is geld dat goed besteed wordt voor de samenleving.

2. De wereld van morgen zal geleid worden door hoog opgeleide talenten met burgerzin.

2.4 Bestuurskracht en financiële ruimte voor hogescholen versterken

Hogescholen zijn vandaag structureel ondergefinancierd

Vandaag kunnen we alleen maar vaststellen dat de financiering van de hogescholen stelselmatig geërodeerd is. Een overzicht.

Onderindexering

Sinds 2023 wordt de looncomponent binnen de financiering van het hoger onderwijs (decretaal vastgelegd op 80% van de middelen in de financieringsenveloppe) opgenomen in de indexprovisie van de jaarlijkse uitgavenbegroting van de Vlaamse regering. De hogescholen zijn tevreden dat de middelen zo beter de reële evolutie van de loonkosten volgen. Maar het contractueel personeel valt niet onder deze indexprovisie. En het niet-indexeren in het verleden wordt nog steeds meegenomen in de berekening van de enveloppe. De overheid past de indexering van de looncomponent dus vandaag nog niet volledig bij.

De werkingscomponent (decretaal vastgelegd op 20% van de middelen in de financieringsenveloppe) wordt sinds vele jaren niet meer of slechts gedeeltelijk geïndexeerd. Leveranciers rekenen de indexering natuurlijk wel door in hun facturen. Ook energiekosten en kosten voor veilige ICT-systemen zijn hoog en lopen stelselmatig op. De niet-indexering van de werkingscomponent is dus de facto een recurrente besparingsmaatregel, die blijvend negatief doorwerkt in de basisfinanciering.

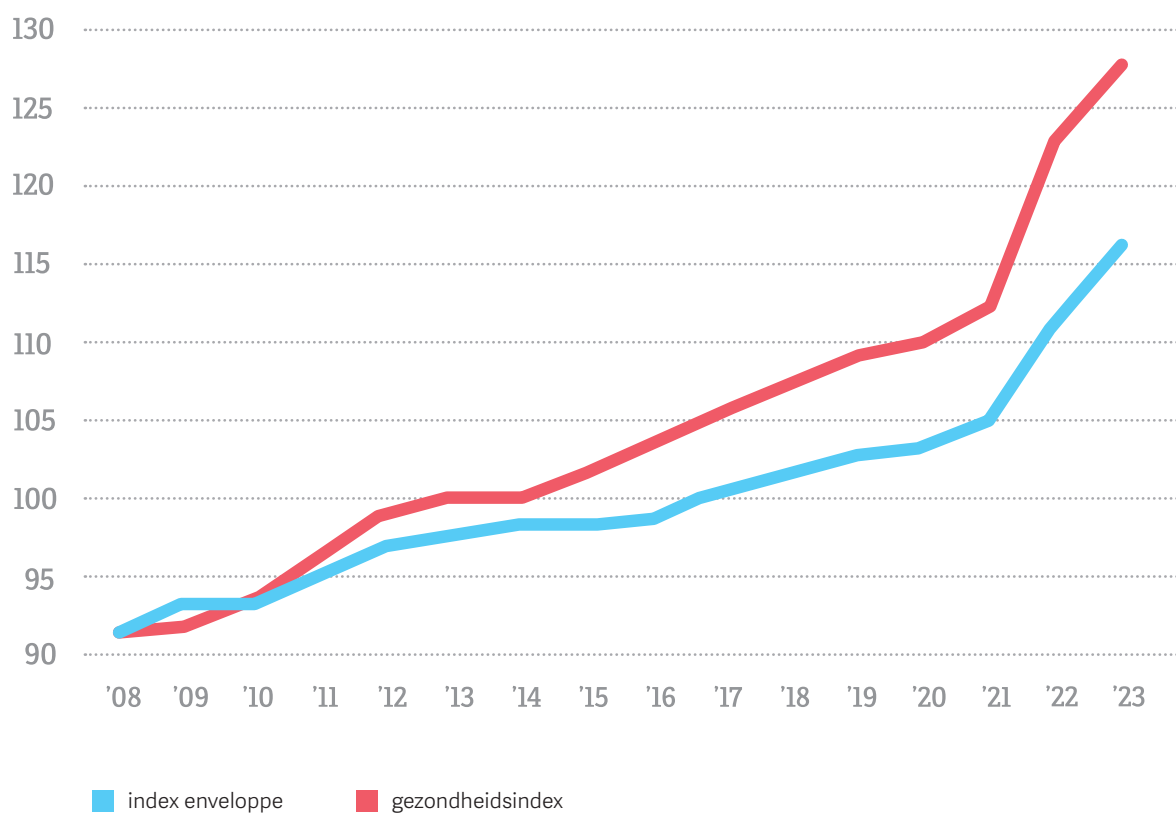
De onderindexering is voor de hogescholen niet houdbaar omdat die structureel ten koste gaat van het aantal personeelsleden dat een hogeschool kan tewerkstellen. Zo komt de kwaliteit van het hoger onderwijs op termijn onder druk te staan. De ratio student-onderwijzend personeel ligt in Vlaanderen momenteel al relatief hoog op 19 VTE. Een stuk boven het OESO-gemiddelde van 15,2.

Samen met de niet-volledige indexering van de looncomponent betekent de niet-indexering van de werkingskosten tussen 2008 tot 2023 een gecumuleerde besparing van 8,09% op de financieringsmiddelen van de hogescholen. Een onderfinanciering van 74,1 miljoen euro. Wanneer we daar 80% van nemen om de looncomponent te bepalen, betekent dit het equivalent van een 700-tal VTE personeelsleden.

De op deze wijze opgebouwde 'gap' laat niets aan de verbeelding over.

Vershil gezondheidsindex

(cijfers Federaal Planbureau) en index toegepast
op de financieringsenveloppe (cijfers AHOVOKS)

2. De wereld van morgen zal geleid worden door hoog opgeleide talenten met burgerzin.

2.4 Bestuurskracht en financiële ruimte voor hogescholen versterken

Bijkomend zijn strategische investeringen in infrastructuur, onderwijsinnovatie, technologie, digitalisering en duurzaamheid absoluut noodzakelijk om de kwaliteit te waarborgen, om in te zetten op innovatie van onderwijs en onderzoek, en om de groeiende studentenpopulatie gepast te blijven ontvangen. De hogescholen moeten de huidige, beperkte toelagen voor investeringen aanvullen met enveloppemiddelen. Dat gaat onvermijdelijk ten koste van de basisfinanciering die bedoeld is voor het organiseren van het huidige onderwijs en onderzoek.

De Vlaamse overheid volgt eigen decreten niet

De investeringsmiddelen worden, net zoals de werkingsmiddelen, stelselmatig uitgehold omdat ze niet voldoende geïndexeerd worden. Nochtans staat in de Codex Hoger Onderwijs nadrukkelijk ingeschreven dat de investeringsmiddelen de ABEX-index volgen. En dat gebeurt helaas niet. Zeker in de huidige context vragen de hogescholen om de investeringsmiddelen te indexeren. Ondanks de niet-indexering van de investeringsmiddelen zijn de hogescholen immers wel verplicht om de indexering te betalen aan hun leveranciers. Deze verhoogde investeringskost weegt opnieuw op de niet-geïndexeerde en matig samendrukbare werkingscomponent. Hierdoor komen de hogescholen uiteindelijk terug uit bij het verminderen van de loonkosten. In 2023 liepen de hogescholen op die manier 5.647.977 euro aan investeringsmiddelen mis.

Historische achterstand in de kliks

De beschikbare middelen per student volgen momenteel de evolutie van de groeiende studentenpopulatie niet. Het aantal studenten steeg meer dan de maximale toename van de middelen met 2% ('klik'). De verhoging van de financiering van de hogescholen heeft voor de professionele bacheloropleidingen op dit moment drie kliks achterstand op de werkelijke situatie. Er is een verschil van 6,12 tussen de stijging van het aantal studenten en de stijging van de financiering. Bij de graduaatsopleidingen is er op dit moment 9,32% niet toegekende groei (vier kliks). Daardoor hinkt de financiering met meer dan 49 miljoen euro achterop, omgerekend iets meer dan 450 VTE voor de professionele bachelors. Anders geformuleerd: bij toepassing van dezelfde personeelsratio's (studenten/VTE) als in 2008 zouden de hogescholen vandaag over ruim 450 extra VTE moeten beschikken om de werkdruk in de professionele bacheloropleidingen op hetzelfde niveau te houden als in 2008.

Het gebruik van het vijfjarig historisch gemiddelde in de berekening van het financieringsbedrag werkt bovendien vertragend. De toegekende middelen zijn niet afgestemd op de reële studentenpopulatie. Docenten klagen steeds vaker de groter wordende klasgroepen aan: de student/docent-ratio neemt dus weer toe.

Bovendien zien we in de praktijk dat de decretaal vastgelegde automatische 'klik's' binnen het financieringssysteem niet altijd worden toegekend. Doordat dit in de wetgeving voorziene bijsturingsmechanisme niet gegarandeerd blijkt en de instellingen dus niet kunnen rekenen op een voorspelbaar financieringssysteem, is het zeer moeilijk om budgetten correct te plannen.

De verdere democratisering van het hoger onderwijs, maar ook de maatschappelijke wens om hoogkwalitatief onderwijs aan te bieden, vereisen een financiering die de werkelijke groei van de studentenpopulatie volgt.

De graduaatsopleidingen worden niet gehonoreerd

Sinds 2019 organiseren de hogescholen de graduaatsopleidingen, voorheen aangeboden door de centra voor volwassenenonderwijs, met uitzondering van het graduaat basisverpleegkunde. Een eerste analyse door de regeringscommissarissen van deze belangrijke verandering, geeft aan dat er nog groeikansen zijn, maar dat het doel van de operatie zeker bereikt is: de hogescholen hebben een veel zichtbaarder aanbod op Vlaamse kwalificatieniveau 5 uitgebouwd. We zien inderdaad een verdubbeling van het aantal studenten op vier jaar tijd, of een stijging met 10.000 studenten. Dat is de omvang van één volledige middelgrote hogeschool. We kunnen gerust spreken van een groot maatschappelijk succes, zeker gezien de grote nood op de arbeidsmarkt aan de profielen die deze graduaatsopleidingen afleveren. Voor zij-instromers zijn ze ook een snelle weg naar knelpuntberoepen.

De beslissing om de *open end*-financiering voor de graduaatsopleidingen vervroegd te stoppen, heeft echter een zeer grote impact op de hogescholen. Door de vervroegde inbedding van de middelen in het reguliere financieringssysteem erodeert de waarde per opgenomen studiepoint van de graduaatsopleidingen. De onderfinanciering van de graduaatsopleidingen tegenover de andere hogeschoolopleidingen neemt alleen maar verder toe.

De opgenomen studiepunten in de graduaatsopleidingen stegen tussen de academiejaren 2021-22 en 2022-23 met 10,84%. Die groei werd door de inkanteling in de enveloppe niet toegepast, en werd afgetopt op 2% per hogeschool voor de berekening van het financieringsbedrag van 2024. In 2023 bedraagt de financiering per inschrijving in de graduaatsopleidingen 4.719 euro, tegenover 7.259 euro per inschrijving in de professionele bacheloropleidingen. Wetende dat het groot aandeel werkplekleren in de graduaatsopleidingen duur is, is de onderfinanciering niet vol te houden.

2. De wereld van morgen zal geleid worden door hoog opgeleide talenten met burgerzin.

2.4 Bestuurskracht en financiële ruimte voor hogescholen versterken

Naast deze vervroegde inkanteling in de gesloten financieringsenveloppe, werkt ook het feit dat er geen werkingsmiddelen mee overgegaan zijn naar de hogescholen de ongelijke financiering in de hand.

De vorige Vlaamse regering heeft weliswaar beslist om 9 miljoen euro extra investeringsmiddelen toe te kennen, maar dit compenserende budget volgt de groei van het aantal studenten in de graduaatsopleidingen niet. Zo kunnen de hogescholen verhoudingsgewijs over steeds minder werkingsmiddelen beschikken voor hun graduaatsopleidingen. Dit gaat ongewild ten koste van de financiering van de andere opleidingen. De Vlaamse hogescholen moeten immers putten uit de werkingsmiddelen van de andere opleidingen om de werking van de graduaaten voldoende te kunnen financieren. De absorptiekracht vanuit andere middelen is eindig. Voor de hogescholen blijft het daarom noodzakelijk om voldoende werkingsmiddelen te voorzien in de graduaatsfinanciering.

Ook krijgt werkplekleren binnen de graduaatsopleidingen een prominente plaats. Het decretale kader schrijft voor dat alle graduaatsopleidingen voor minimaal een derde uit werkplekleren moeten bestaan. Werkplekleren kost meer dan het gewone klassikale leren, onder andere door een verhoogde personeelsinzet. De vormgeving, organisatie en begeleiding van werkplekleren en de rekrutering van werkplekken zijn erg arbeidsintensief. Het gaat om individuele trajecten, op maat van de werkveldpartners en studenten, met doorgedreven begeleiding van studenten en werkplekleercoaches (mentoren).

Graduaatsstudenten zijn vaak meer kwetsbare studenten, die intensieve begeleiding en ondersteuning vragen. Eventuele schaalvoordelen zoals grotere klassen of een grote praktijkcomponent zijn bovendien niet met een vingerknip te realiseren (als ze al wenselijk zijn zonder de onderwijskwaliteit in het gedrang te brengen).

Om hun maatschappelijke opdracht als brede toegangspoort tot het hoger onderwijs en tot de arbeidsmarkt waar te maken, moeten hogescholen ook kunnen zorgen voor dag- en avondopleidingen. Die opleidingen hebben natuurlijk ook implicaties op allerlei ondersteunende diensten. Denk maar aan ruimere openingsuren voor bibliotheken, ICT-ondersteuning, onthaal, studentenadministratie, international office, studentenvoorzieningen, ... Of aan intensieve studentenbegeleiding, zorgcoaching, taalbegeleiding en trajecten op maat (met inbegrip van EVC/EVK).

Kortom, de hogescholen hebben bij de inkanteling van de graduaatsopleidingen een grote verantwoordelijkheid op zich genomen. Er werden toen minimale financiële condities voorzien via het 'open-end-akkoord'. Door het financiële beleid in 2022 versneld te wijzigen, ervaren de hogescholen een gebrek aan engagement en erkenning van deze succesvolle opleidingen in het hoger onderwijs.

Uitholling door niet volledig indexeren studentenvoorzieningen

Tijdens de coronacrisis hebben de studentenvoorzieningen een versnelling hoger geschakeld om het welzijn van studenten te ondersteunen. De studentenvoorzieningen waarderen het enorm dat ze hiervoor ook extra financiering van de overheid voor kregen. Als centrale spelers willen de studentenvoorzieningen zich volop blijven engageren voor het welzijn van de student. Het is daarom belangrijk dat de uitgerolde projecten en initiatieven kunnen rekenen op blijvende financiering.

Daarnaast krijgen de studentenvoorzieningen steeds meer bijkomende vragen naar financiële ondersteuning. Studenten worstelen met gestegen studiekosten en botsen op een studentenhuysvestingsmarkt waar het aanbod en de betaalbaarheid enorm onder druk staan. De middelen van de studentenvoorzieningen zelf worden maar gedeeltelijk geïndexeerd. Het personeelsluik (50% van de sociale toelage) wordt ondergeïndexeerd, het werkingsluik (50% van de sociale toelage) wordt zelfs helemaal niét geïndexeerd.

De studentenvoorzieningen beschikken over een brede expertise op het gebied van mentaal welzijn. Het zal de kwaliteit van het onderwijsbeleid ten goede komen wanneer die expertise erkend en benut wordt, en toereikend gefinancierd wordt.

“

We kunnen niet om de realiteit heen: de wanverhouding tussen de verwachtingen in het hoger onderwijs en de structurele basisfinanciering is onhoudbaar geworden.”

Tomas Legrand
algemeen directeur
Arteveldehogeschool

2. De wereld van morgen zal geleid worden door hoog opgeleide talenten met burgerzin.

2.4 Bestuurskracht en financiële ruimte voor hogescholen versterken

Voldoende basisfinanciering, een billijke vraag

De basisfinanciering borgen, is een absolute prioriteit voor de hogescholen. Een gegarandeerde, adequate en stabiele financiering die aansluit op de reële situatie geeft de hogescholen de zekerheid dat ze ook met een stijging van het aantal studenten hun kernopdrachten kwalitatief kunnen uitvoeren.

Om effectief vooruit te kunnen plannen en de voorspelbaarheid te verhogen, is het essentieel dat vastgelegde financieringsmechanismen daadwerkelijk worden toegepast. De overheid moet groeipaden naleven en moet uitvoeren wat decretaal ingeschreven is.

De basisfinanciering per student moet een mathematisch en economisch correcte indexering aanhouden van zowel de looncomponent als de werkingscomponent. Die indexering dient decretaal verankerd te worden in de totale werkingsuitkering van de hogescholen. Wat vandaag al decretaal is voorgeschreven – de indexering van de investeringsmiddelen van de hogescholen op basis van de ABEX-index – moet uitgevoerd worden. Daarnaast is een indexering van de aanvullende middelen aangewezen.

Besparen via het niet-toekennen van een 'klik' moet uitgesloten zijn. Het kliksysteem is een decretaal vastgelegd principe, afgeleid van een kwantitatief criterium, dat het niet verdient om jaar na jaar in vraag te worden gesteld. Elke student op de juiste plaats in het hoger onderwijs, geeft Vlaanderen immers morgen voorsprong. De hogescholen en hun studenten zijn een rendabele investering.

De Vlaamse hogescholen vragen daarnaast een extra recurrente financiering van 30 miljoen euro voor de graduaatsopleidingen om de grote discrepantie tegenover de andere opleidingen weg te werken. Dit budget wordt in de financieringsenveloppe ingebracht door het toekennen van een sokkel en werkingsmiddelen aan het onderwijsdeel van de graduaatsopleidingen.

Financier ook opdrachten, van waarde voor onze toekomst

Naast het waarborgen van de basisfinanciering zien de hogescholen de komende jaren ook bijkomende uitdagingen op zich afkomen. Ze pleiten voor een verhoging van de PWO-middelen voor praktijkgericht wetenschappelijk onderzoek via een gradueel groeipad naar 20 miljoen euro, deze legislatuur. Dat groeipad geeft hen de mogelijkheid om praktijkonderzoekagenda's op middellange termijn uit te voeren. De hogescholen vragen om deze middelen gradueel te verankeren in de financieringsenveloppe, naar analogie met het variabel onderzoeksdeel waar de universiteiten vandaag al op kunnen rekenen. Ook de andere reeds bestaande 'gekleurde' middelen voor onderzoek, innovatie en kennisdiffusie zouden best in de financieringsenveloppe geïntegreerd worden.

De hogescholen vragen ook om het artistiek onderzoek aan de *schools of arts* en het maritiem onderzoek aan de Hogere Zeevaartschool verder uit te bouwen naar een verhouding van 55% onderwijsmiddelen versus 45% onderzoeksmiddelen. Ze vragen dus eenzelfde berekeningswijze als voor de universiteiten. Hiervoor is een gradueel groeipad nodig naar 15 miljoen euro in de volgende legislatuur.

De Vlaamse *schools of arts* vragen om de problematiek van de bijzondere salarisschalen aan te pakken. Het goedgekeurde addendum bij cao VI voor de sector van het hoger onderwijs (29 april 2022) trekt de bijzondere salarisschalen op in het hoger kunstonderwijs. Daarvoor werd in eerste instantie 2 miljoen euro vrijgemaakt. Dit bedrag zorgt voor een eerste procentuele verhoging van de bijzondere salarisschalen. Om het volledige groeipad voor de statutaire personeelsleden in de bijzondere salarisschalen te volgen, vragen de hogescholen bijkomend 2,4 miljoen euro. Daarnaast zijn ook middelen nodig voor de contractuele personeelsleden in de bijzondere salarisschalen.

2. De wereld van morgen zal geleid worden door hoog opgeleide talenten met burgerzin.

2.4 Bestuurskracht en financiële ruimte voor hogescholen versterken

“

Oplossingsgericht denken is hoop creëren.

Dat zit gewoon in elke generatie.”

Julien De Wit

auteur en opiniemaker

Investeren in hogeschoolinfrastructuur

Een nieuwe of vernieuwde duurzame campus financieren hogescholen niet met enveloppemiddelen en met de investeringsmiddelen van één begrotingsjaar. Het beheren van de investeringsmiddelen voor infrastructuuruitbouw vereist een perspectief op lange termijn. Hogescholen maken door de steeds schaarser wordende middelen en de toegenomen kosten nagenoeg geen winst. Wat weinig overblijft, sparen ze en voegen ze toe aan de ‘gekleurde’ investeringsmiddelen van de overheid en leggen ze vast in de bestemde reserves. Aanvullend op die reserves moeten de hogescholen investeringen in infrastructuur vaak bijkomend financieren met geleende middelen, die ze na de oplevering van een gerealiseerd gebouw nog jarenlang moeten afbetalen.

De hogescholen horen steeds vaker dat hun spaarreserves zouden bewijzen dat de huidige financiering toereikend is of besparingen kan compenseren. Dergelijke irrationele redeneringen ondermijnen volledig de principes van goed bestuur, voorzichtig investeringsbeleid en de hierboven toegelichte principes van investeringsplanning. De hogescholen willen hun huidige, voorzichtige manier van werken decretaal verankerd zien. De bestemde reserves vrijwaren voor infrastructuur is de enige manier om toekomstgerichte hoger onderwijsinfrastructuur te blijven garanderen.

Onderwijsinnovatie en leven lang leren

De Vlaamse hogescholen vragen verder dat ze de initiatieven die ze opstartten in het kader van het Voorsprongfonds kunnen voortzetten. Hiervoor is een budget van 2% op de basisfinanciering aangewezen. Voor een aanbodfinanciering om nieuwe initiatieven in het kader van een leven lang leren te ontwikkelen en in de markt te zetten, is een budget van 1% van de basisfinanciering aangewezen.

Financiële onderbouwing

In 2023 bedraagt de financiering per student aan een hogeschool 7.160 euro. In Nederland gaat het om 7.878 euro per student, een verschil van ruim 700 euro per student. Indien we enkel de basisfinanciering zouden tellen (dit is exclusief praktijkgericht wetenschappelijk onderzoek, aanvullende onderzoeksmiddelen, studentenvoorzieningen en investeringsmiddelen) dan komen we maar op een bedrag van 5.922 euro per student uit.

Om te verzekeren dat hogescholen hun hoge kwaliteit van onderwijs en praktijkonderzoek kunnen aanhouden en hun onmisbare maatschappelijke rol morgen nog ten volle kunnen spelen, is een extra structurele financiering op zijn plaats. Borg hierbij de basisfinanciering en respecteer gemaakte afspraken. Durf zelfs een *open-end* financiering te overwegen en te onderzoeken, omdat dit de ongezonde hyperconcurrentie tussen de hogescholen ombuigt naar een gezonde concurrentie. Zo een vernieuwd financieringsmodel dat transparant en welvaartsvast is, is een investering voor de toekomst van Vlaanderen. Want een verdere democratisering met elke student op de juiste plaats in het hoger onderwijs, geeft Vlaanderen morgen voorsprong.

Samengevat.

Elke student op de juiste plaats,
geeft Vlaanderen morgen
voorsprong.

In 70% van de jaarlijks 135.000 vacatures voor hogeschoolen, wordt er gezocht naar profielen van afgestudeerden van Vlaamse hogescholen. Evident, want op het snijvlak van kennis en kunde zit de kern van de professional van de toekomst. En precies daar nemen hogescholen hun rol op. En er is meer: met hun academische kunstopleidingen en hun onderzoek in de kunsten, leiden hogescholen ook kritische en explorerende kunstenaars op die het vanzelfsprekende uitdagen. Dit is onontbeerlijk in een samenleving waar betekenis en zingeving een plaats hebben, en een hefboom zijn van verbinding.

Het hoger onderwijs is een motor van essentiële democratische waarden in de samenleving. Met een verdere democratisering van het hoger onderwijs zullen in Vlaanderen, Europa en de wereld meer mensen opgeleid worden met *bildung*, met burgerzin. De kans dat onze democratische instituties onderuitgehaald worden, wordt kleiner en de groei naar een inclusieve en minder polariserende samenleving wordt des te groter. Met een verdere toename van 18-jarige studenten en ook minder jonge zij-instromers, zullen hogescholen sterk bijdragen tot de realisatie van een werkzaamheidsgraad van 80%. Een werkzaamheidsgraad op dit niveau is een noodzakelijke voorwaarde om de kerntaken van de overheid en een sterke sociale zekerheid binnen een gezond budgettair kader morgen te kunnen blijven voorzien. Bovendien zullen ook de transitie-uitdagingen zoals klimaatverandering, digitalisering met artificiële intelligentie op kop, migratie en interculturaliteit, nieuwe doorbraakconcepten in de gezondheidszorg, kwaliteit van het leerplichtonderwijs, ... vooral in de praktijk aangepakt worden. Hogeschoolafgestudeerden zijn immers de professionals die met hoogstaande kennis en kunde de noodzakelijke transitie op het terrein daadwerkelijk mee zullen waarmaken. En elke kunstenaar die nieuwsgierig over grenzen kijkt en de diepere vragen en emoties binnen de samenleving onderzoekt en probeert uit te drukken, draagt bij tot verbeelding en verbinding. En meer maatschappelijke verbinding creëert vertrouwen in de samenleving.

Onze overtuiging: investeer in de opleiding van studenten aan Vlaamse hogescholen, want dit geeft morgen Vlaanderen voorsprong in de creatie van welvaart, welzijn en vertrouwen in de samenleving.

Meer studenten naar het hoger onderwijs, betekent evenwel dat er ook meer geld nodig is voor dat hoger onderwijs. Borg en maak de basisfinanciering welvaartsvast. Voorzie een extra structurele bijdrage van 105 miljoen euro zodat hogescholen al hun maatschappelijke uitdagingen voor de toekomst kunnen aangaan.

	Ontvangen vacatures jan.2024	Ontvangen vacatures feb. 2023 - jan. 2024	Vershil met feb. 2022 - jan. 2023	Openstaande vacatures eind jan. 2024
Hooggeschoold	12.058	132.473	-10,4%	21.358
Graduaat - HBO5	1.552	4.082	-6,8%	3.118
Professionele bachelor	7.170	79.236	-10,6%	12.157
Academische bachelor	956	11.040	-10,9%	1.728
Master	2.380	28.115	-11,1%	4.355

Bron: website VDAB - februari 2024

Het spreekt voor zich dat dit geld goed en kosteneffectief besteed moet worden. Hiervoor moet resoluut gekozen worden voor een waaierstrategie in het hoger onderwijs. Geen waterval op de leerladder van masters, bachelors en graduaats. En stoppen met denken in 'hoog-laag'-niveaus. Dat betekent van bij het begin juist kiezen voor daar waar de passie en talenten van de studiekezzer liggen, met een gelijkwaardige waardering van graduaatsopleidingen, professionele en academische bacheloropleidingen en masteropleidingen. Zorg er mee voor dat hogescholen en universiteiten in de beleving van de samenleving een volwaardig alternatief voor elkaar zijn.

De Vlaamse hogescholen stellen een nieuwe kwantumsprong voor. In de eerste plaats voor de hogescholen zelf, die zullen moeten investeren in de kwaliteit van onderwijs en praktijkonderzoek, personeel en organisatie om hun brede maatschappelijke opdracht te kunnen waarmaken.

Het betekent ook een grotere bijdrage van de overheid, want de benodigde ruimte vraagt stevige beleidsaanpassingen. De Vlaamse hogescholen vragen aan de volgende Vlaamse regering een aantal beleidsaanpassingen, die hier beknopt op een rij, in vijftien punten worden geformuleerd:

1. De Vlaamse regering engageert zich voor een verdere democratisering van het hoger onderwijs, en ondersteunt de waaierstrategie die hiermee gepaard moet gaan.
2. De overheid ondersteunt de samenwerking tussen de verschillende onderwijspartners om studiekezzers doelmatiger te oriënteren, niet in een 'waterval', maar wel naar een 'waaier' van opleidingen.
3. De Vlaamse regering neemt de nodige decretale initiatieven om het nieuw programmatiemodel van de Vlaamse Hogescholenraad in de Codex Hoger Onderwijs te verankeren.

Samengevat.
Elke student op de juiste plaats,
geeft Vlaanderen morgen
voorsprong

4. De Vlaamse regering ondersteunt de ontwikkeling van subregionale leerecosystemen voor een leven lang leren, waarbij de hogescholen een leidende rol kunnen opnemen.
5. De Vlaamse regering blijft investeren in de uitbouw van initiatieven ter versterking van het welzijn van studenten en andere voorzieningen.
6. Het decreet over instroom en optimalisering van de studie-efficiëntie in het hoger onderwijs wordt herzien waarbij de autonomie van de hogescholen om een effectief studievoortgangsbeleid te voeren, wordt hersteld en alle overbodige planlasten worden weggewerkt.
7. De Vlaamse regering blijft investeren in onderwijsinnovatie, gericht op het toekomstbestendig maken van het opleidingsportfolio, de uitbouw van een flexibel aanbod voor leven lang leren en het inzetten van digitale onderwijsvormen, met inbegrip van artificiële intelligentie.
8. De Vlaamse regering gaat uit van de voorstellen van de Commissie van Wijzen om de aantrekkelijkheid van het lerarenberoep duurzaam te verhogen. De voorstellen over de aspirant-leraar, de startende leraar en de ervaren leraar zijn goede uitgangspunten om samen met de hogescholen leraren en schoolleiders op te leiden en te professionaliseren.
9. De organisatie van de graduaatsopleidingen basisverpleegkunde worden structureel geoptimaliseerd.
10. Met een groeipad voor de financiering van praktijkgericht wetenschappelijk onderzoek voorziet de Vlaamse regering een volwaardige structurele basisfinanciering voor dit onderzoek. De regering past voor het artistiek onderzoek aan de *schools of arts* en het maritiem onderzoek aan de Hogere Zeevaartschool de financieringsprincipes en de toegangsvoorwaarden tot externe financiering toe die gelden voor het academisch onderzoek aan de universiteiten.
11. De Vlaamse regering engageert zich om de internationalisering aan de hogescholen te versterken, en versoepelt de regelgeving om nog meer buitenlandse studenten en docenten te kunnen aantrekken in partnerschap met buitenlandse hogeronderwijsinstellingen.
12. De Vlaamse regering maakt werk van deregulering en meer autonomie voor de hogescholen, en verbetert de wetgevingskwaliteit.

De waaierstrategie betekent van bij het begin juist kiezen voor daar waar de passie en talenten van de studiekeizer liggen, met een gelijkwaardige waardering van graduaatsopleidingen, professionele en academische bacheloropleidingen en masteropleidingen. En ervoor zorgen dat hogescholen en universiteiten in de beleving van de samenleving een volwaardig alternatief voor elkaar zijn.”

Eric Vermeulen

secretaris-generaal

Vlaamse Hogescholenraad

13. In overleg met de vakorganisaties worden voorstellen uitgewerkt die de arbeidsvoorwaarden in de hogescholen moderniseren en de statuten maximaal onderling afstemmen om flexibele loopbaanpaden meer mogelijk te maken, ook zonder overbodige administratieve lasten.
14. De Vlaamse regering borgt de basisfinanciering voor de hogescholen en zorgt tevens voor de welvaartsvastheid ervan. Voor de financiering van de graduaatsopleidingen voorziet de Vlaamse regering een bijkomende structurele basisfinanciering van 30 miljoen euro.
15. Bijkomende structurele bijdragen worden voorzien voor een aanbodfinanciering voor een leven lang leren, voor een groeipad voor praktijkgericht wetenschappelijk onderzoek, voor de toepassing van eenzelfde berekeningswijze voor de basisfinanciering van artistiek en maritiem onderzoek als voor de universiteiten, voor het optrekken van de bijzondere salarisschalen in de kunsten en voor onderwijsinnovatie.

Elke student op de juiste plaats, geeft Vlaanderen morgen voorsprong. De Vlaamse hogescholen reiken de Vlaamse regering en hun werkveld- en onderwijspartners de hand om dit samen mogelijk te maken.

Vlaamse Hogescholenraad

Pascale De Groote

AP Hogeschool Antwerpen

Tomas Legrand

Arteveldehogeschool

Dennis Cluydts

Erasmushogeschool Brussel

Koen Goethals

Hogeschool Gent

Rowan Van Schaeren

Hogere Zeevaartschool

Frederik D'hulster

Hogeschool West-Vlaanderen

Veerle Hendrickx

Karel de Grote Hogeschool

Simon Van Damme

LUCA School of Arts

Ann Verreth

Odisee hogeschool

Ben Lambrechts

Hogeschool PXL

Stijn Coenen

Thomas More Hogeschool

Marc Vandewalle

UC Leuven-Limburg

Maria De Smet

VIVES Hogeschool

Eric Vermeylen

secretaris-generaal

samen, werken voor talent van morgen

KdG
Karel de Grote
Hogeschool

LUCA
SCHOOL
OF
ARTS

erasmus
HOGESCHOOL BRUSSEL

Antwerp
Maritime
Academy

Odisee
DE CO•HOGESCHOOL

a:artevelde
hogeschool

AP HOGESCHOOL
ANTWERPEN

HO
GENT

 UCLL
HOGESCHOOL

THOMAS
MORE

howest
/ hogeschool

 hogeschool
VIVES

Vlaamse Hogescholenraad
Ravensteingalerij 27
1000 Brussel, België
+32 2 211 10 00
www.vlaamsehogescholenraad.be

Cover: Rob Marcelis
Opmaak en eindredactie: Gert Fransen
Verantwoordelijke uitgever: Eric Vermeylen

samen, werken voor talent van morgen